

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain, valtion erityisrahoitusyhtiöistä annetun lain 8 a §:n sekä valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annettua lakia, valtion erityisrahoitusyhtiöstä annettua lakia ja valtion vientitakuista annettua lakia.

Viennin edistämiseksi ja vienninrahoitusjärjestelmän kilpailukykyisen toiminnan turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan korotettavaksi Suomen Vientiluotto Oy:n vienti- ja alusluottojen myöntämisen enimmäisvaltuutta ja Finnvera Oyj:n myöntämien vientitakuiden enimmäisvaltuutta. Samalla ehdotetaan korotettavaksi valtioneuvoston Finnvera Oyj:lle myöntämien takausten enimmäismäärää. Tarkoituksena on edistää suomalaisten pääomatavaravientiä harjoittavien yritysten viennin rahoituksen kilpailukykyä ja siten parantaa niiden mahdollisuuksia saada vientihankkeita.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vienti- ja alusluottojen myöntämisen enimmäisvaltuutta Suomen Vientiluotto Oy:lle ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 7 miljardista eurosta 13 miljardiin euroon. Lisäksi ehdotetaan korotettavaksi korontasausvaltuutta 7 miljardista eurosta 13 miljardiin euroon.

Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että yhtiöllä saa olla valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksamatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 15 miljardia euroa. Enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi kuudella miljardilla eurolla, koska Finnvera Oyj:n vienninrahoitukseen kohdistuva varainhankinta perustuu valtion antamaan takaukseen.

Valtion vientitakuista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Finnvera Oyj:n myöntämien vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyiden yhteenlaskettua vastuuta ehdotetaan nostettavaksi 17 miljardista eurosta 19 miljardiin euroon. Lisäksi ehdotetaan korotettavaksi erityisriskinoton takausvaltuutta 3 miljardista 3,5 miljardin euroon.

Vienti- ja alusluottojen sekä korontasausluottojen enimmäispääomamäärän laskemistapaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että laskettaessa luottojen, korontasaussovimusten ja -päätösten pääoma-arvoja sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan maaliskuisen, huhtikuussa 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö.....	4
2.2 Käytäntö.....	6
2.3 Kansainvälinen vertailu.....	7
2.3.1. Ruotsi.....	7
2.3.2. Norja.....	8
2.3.3. Tanska.....	8
2.3.4. Itävalta.....	8
2.3.5. Saksa.....	8
2.3.6. Ranska.....	9
2.3.7. Yhteenveto.....	9
2.4 Nykytilan arviointi.....	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	13
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	14
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	14
4.2 Riskienhallinta ja -arviointi.....	17
4.3 Ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset.....	20
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	21
4.4.1. Yritysvaikutukset.....	21
5 ASIAN VALMISTELU.....	21
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	22
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Laki julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta.....	23
1.2 Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta.....	24
1.3 Laki valtion vientitakuista annetun lain muuttamisesta.....	24
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	25
3 VOIMAANTULO.....	25
LAKIEHDOTUKSET.....	26
Laki julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain muuttamisesta.....	26
Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta.....	27
Laki valtion vientitakuista annetun lain muuttamisesta.....	28
LIITE.....	29
RINNAKKAISTEKSTIT.....	29
Laki julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain muuttamisesta.....	29
Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta.....	31
Laki valtion vientitakuista annetun lain muuttamisesta.....	32

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Vuoden 2012 alussa otettiin käyttöön uusi luottomuotoinen Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) varainhankintaan perustuva vienti- ja alusluottojen rahoitusjärjestelmä säätämällä laki julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta (1543/2011) (jäljempänä vientiluottolaki). Vientiluottolain tarkoituksena on edistää Suomen taloudellista kehitystä tarjoamalla kansainvälisesti kilpailukykyistä rahoitusta vientiin ja kotimaisiin alustoimituksiin. Rahoituksen myöntää Finnveran tytäryhtiö, Suomen Vientiluotto Oy (jäljempänä Vientiluotto). Lain mukaan yhtiön toiminnassa otetaan huomioon vienti- ja alusluottoja sekä korontasausta koskevat Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja kansainväliset kilpailutekijät sekä hankkeen ympäristö- ja muut vaikutukset. Kansainvälisillä sopimuksilla tarkoitetaan erityisesti Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) julkisesti tuettuja vientiluottoja koskevaa järjestelyä (jäljempänä OECD:n vientiluottosopimus).

Kiristyneen rahoitusmarkkinatilanteen ja lisääntyneen sääntelyn seurauksena yhä suurempi osa pitkäaikaisten vientiluottojen kysynnästä on kohdistunut erityisesti EU:n alueella toimiviin vientiluottolaitoksiin. Heikentynyt tilanne näkyy myös Suomessa. Nykyisin lähes kaikissa vientihankkeissa pyydetään Finnveran takuutarjouksen lisäksi myös Vientiluoton rahoitustarjous, jotta suomalaisella viejällä olisi tukenaan kilpailijamaiden tarjoamaa rahoitusta vastaava ostajaluottorahoitus. Suurten pääomatavarakauppojen lisäksi rahoitusta kysytään myös aikaisempaa pienempien kauppojen rahoittamiseen. Vallinneen tilanteen vuoksi viennin rahoituksen valtuuksia on jouduttu korottamaan viimeksi kesällä 2014.

Vientiluottojen ja erityisesti alusluottojen rahoituksen kysynnän lisääntyminen on johtanut siihen, että Finnveran varainhankintaan perustuvilla kiinteä- ja vaihtuvakorkoisilla vienti- ja alusluotoilla asetettu 7 000 miljoonan euron enimmäismäärä on osoittautunut liian pieneksi viennin tarpeisiin nähden. Vientiluotto voi nykytilanteessa antaa uusia tarjouksia asiakkaille vain rajoitetusti ja ehdollisena valtuuksien riittävyydelle.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan vientirahoituksen elementit ja rahoituksen taso asetetaan vähintään keskeisten kilpailijamaiden tasolle. Asia sisältyy hallituksen kärkihankkeeseen, jossa tarkoituksena on kilpailukykyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla. Kärkihankkeen sisältönä on, että viennin rahoituksen valtuudet ja ehdot pyritään säilyttämään keskeisten kilpailijamaiden tasolla. Tavoitteen saavuttamiseksi nostetaan valtion takauslimiittiä sekä vientiluotto- ja korontasausvaltuutta, jotta turvataan suomalaisten vientiyritysten vientikauppojen OECD-ehdotin rahoitus.

Esityksessä viennin rahoituksen enimmäisvaltuutta ehdotetaan korotettavaksi 13 miljardiin euroon suomalaisten vientiyritysten kilpailuedellytysten turvaamiseksi. Vientiluottolain korontasausvaltuutta ehdotetaan korotettavaksi 13 miljardiin euroon, koska kiinteäkorkoiset vienti- ja alusluotot kuluttavat korontasausvaltuutta. Koska Finnveran varainhankinta perustuu valtion antamaan takaukseen, ehdotetaan samalla korotettavaksi Finnveran varainhankinnan valtiotakausvaltuutta nykyisestä 9 miljardista eurosta 15 miljardiin euroon. Samalla valtion vientitakuista annetun lain myöntämisvaltuutta ehdotetaan korotettavaksi 17 miljardista eurosta 19 miljardiin euroon. Enimmäisvaltuuden puitteissa ehdotetaan korotettavaksi myös erityisriskinoton takausvaltuutta 3 miljardista 3,5 miljardin euroon.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknisiä muutoksia pääoma-arvojen ja valuutan eurovastaarvon laskemistapaan.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Vientiluottolaissa säädetään julkisesti tuettuihin vienti- ja alusluottoihin sekä korontasaukseen sovellettavista ehdoista ja periaatteista. Vientiluottolain 1 §:n mukaan tarkoituksena on edistää Suomen taloudellista kehitystä tarjoamalla kansainvälisesti kilpailukykyistä rahoitusta vientiin ja kotimaisiin alustoimituksiin. Rahoitettavalla viennillä tarkoitetaan laissa pääomata-varoiden, kuten koneiden, laitteiden, kokonaisten laitosten ja tehtaiden tai laivojen vientiä, joka pääsääntöisesti edellyttää pitkäaikaista, yli kahden vuoden pituista rahoitusta. Vientiluottojen myöntämisen edellytyksenä vientihankkeeseen on kotimaisen intressin toteutuminen.

Vientiluottolaissa on säännökset vienti- ja alusluotoista ja korontasauksesta. Korontasaukseen kuuluvat korontasausopimukset ja Vientiluoton tekemät korontasauspäätökset. Vienninrahoituksen ehtojen sisältöön vaikuttavat keskeisesti OECD:n vientiluottosopimuksen määräykset. Vientiluottosopimus on EU:n alueella pantu täytäntöön viimeksi komission delegoidulla asetuksella N:o 737/2013. Asetuksessa on otettu huomioon vientiluottosopimukseen 1 syyskuuta 2012 saakka tehdyt muutokset.

Vientiluottolain 3 §:n mukaan julkisesti tuetuilla vientiluotoilla tarkoitetaan Suomesta tapahtuvan viennin rahoittamiseksi OECD:n vientiluottosopimuksen määrittelemien vientiluottoehdoin myönnettyjä luottoja. OECD-ehdot tarkoittavat niitä vähimmäisehtoja, joilla rahoitusta voidaan myöntää. OECD-ehtojen tarkoituksena on aikaansaada vientiluottosopimuksessa mukana olevien OECD-maiden alueella vienti- ja alusluottojen rahoituksessa tasavertaiset kilpailuolosuhteet (level playing field). Suomelle viennistä erittäin riippuvaisena maana tasavertaisen kilpailuedellytysten aikaansaaminen rahoituksessa on tärkeää.

Vientiluottolailla otettiin käyttöön luottomuotoinen vienninrahoitusjärjestelmä, jossa vienti- ja alusluottoihin käytettävät varat perustuvat Finnveran varainhankintaan. Järjestelmässä vienti- ja alusluotot myöntää Vientiluotto. Vientiluotto on Finnveran kokonaan omistama tytäryhtiö. Vientiluotosta säädetään Suomen Vientiluotto Oy -nimisestä yhtiöstä annetussa laissa (1136/1996).

Vientiluotto tekee myös korontasausopimukset järjestelmässä mukana olevien pankkien kanssa. Lisäksi Vientiluotto tekee vientiluottolain 3 §:n 8 kohdassa tarkoitettuja korontasauspäätökset. Vientiluottolain 4 §:n mukaan Finnveran varainhankintaan perustuvien kiinteä- ja vaihtuvakorkoisten vienti- ja alusluottojen pääoma-arvon enimmäismäärä on 7 000 miljoonaa euroa. Määrä perustuu kesäkuussa 2014 tehtyyn lainmuutokseen (486/2014), jolloin enimmäismäärää korotettiin 4 000 miljoonalla eurolla.

Vientiluottolain 8 §:ssä säädetään korontasausopimusten ja niitä vastaavien korontasauspäätösten enimmäismääräksi 7 000 miljoonaa euroa. Määrä perustuu kesäkuussa 2014 tehtyyn lainmuutokseen (486/2014), jolloin enimmäismäärää korotettiin 2 000 miljoonalla eurolla.

Vientiluotto voi tehdä korontasausopimuksia luotto- ja rahoituslaitosten kanssa. Korontasausopimusten avulla rahoituslaitokset voivat myöntää vientikaupassa luotonsaajalle OECD -vientiluottosopimuksen ehtojen mukaista kiinteäkorkoista luottoa. Kiinteällä korolla tarkoitetaan markkinaviitekorkoa, jonka määräytyminen perustuu pitkäaikaisten valtion joukkovelkakirjojen tuottoon lisätynä kiinteällä marginaalilla (jäljempänä CIRR-korko).

Korontasauspäätöksellä tarkoitetaan Vientiluoton tekemää päätöstä korontasauksesta silloin, kun vientiluotto perustuu Finnveran varainhankintaan ja vientiluotossa on kysymys OECD -

vientiluottosopimuksen ehtojen mukaisesta kiinteäkorkoisesta, CIRR –ehtoisesta, vientiluotosta.

Vientiluottolain 12 §:ssä säädetään vienti- ja alusluottojen sekä korontasausten enimmäismäärien pääoma-arvojen laskemisesta. Laskettaessa luottojen, korontasaussopimusten ja korontasauspäätösten pääoma-arvoa sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän sekä korontasaussopimusten ja korontasauspäätösten tekopäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittamaa kurssia.

Valtion erityisrahoitusyhtiöstä, Finnverasta, säädetään valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) (jäljempänä yhtiölaki). Yhtiölain 1 §:n mukaan yhtiön tarkoituksena on rahoituspalveluja tarjoamalla edistää ja kehittää erityisesti pienten ja keski suurten yritysten toimintaa sekä yritysten kansainvälistymistä ja vientitoimintaa. Yhtiön toiminta tulee suunnata korjaamaan rahoituspalvelujen tarjonnassa esiintyviä puutteita. Yhtiö harjoittaa yhtiölain 2 §:n mukaan rahoitustoimintaa antamalla ja hallinnoimalla luottoja, takuita ja muita vastuusitoumuksia sekä hankkimalla varoja viennin rahoittamiseksi ja tekemällä pääomasijoituksia.

Vientiluoton myöntämien vienti- ja alusluottojen rahoittamista varten yhtiö hankkii rahoitusta eri rahoituslähteistä, joten yhtiön toiminta vastaa tässä mielessä pankkien toimintaa. Yhtiö ei ole kuitenkaan rahoituslaitos, koska se ei voi ottaa vastaan talletuksia. Yhtiön rahoitusmarkkinoilta hankkima rahoitus perustuu valtion takaukseen. Yhtiölain 8 a §:n mukaan yhtiöllä saa olla samanaikaisesti valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksamatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 9,0 miljardia euroa. Määrä perustuu kesäkuussa 2014 tehtyyn lainmuutokseen (487/2014), jolloin enimmäismäärää korotettiin 4 miljardilla eurolla.

Finnveran toiminnasta säädetään yhtiötä koskevan yleislain lisäksi useissa erityislaeissa. Yhtiön vienninrahoitustoimintaan liittyy keskeisesti laki valtioneuvoston asetuksista (444/1998). Rahaston tarkoituksena on lain 2 §:n mukaan turvata Finnveran antamien sitoumusten täyttäminen. Sellaisia sitoumuksia ovat Finnveran antamat takuut ja takaukset, jotka perustuvat valtion vientitakuista annettuun lakiin (422/2001) (jäljempänä vientitakuulaki), valtion alustakauksista annettuun lakiin (573/1972), ympäristönsuojelu- ja energiainvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista annettuun lakiin (609/1973) sekä valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annettuun lakiin (651/1985). Näiden lakien perusteella annetuista Finnveran sitoumuksista lasketaan tilinpäätöstä laadittaessa valtioneuvoston asetuksista annettun lain 5 §:n mukaan toiminnan erillistulos.

Vientitakuulain 1 §:n mukaan vientitakuutoiminnan tarkoituksena on vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä. Vientitakuut voidaan lain 2 §:n mukaan myöntää viennistä tai ulkomaille suuntautuvista investoinneista tai sellaisista kotimaahan suuntautuvista investoinneista, joiden tarkoituksena on edistää vientiä, syntyvän tappiovaaran varalle. Vientitakuu voidaan myöntää myös vientiin tai kotimaahan suuntautuvaan investointiin myönnetyn luoton jälle rahoituksesta syntyvän tappionvaaran varalle. Vientitakuuta myönnettäessä on otettava huomioon vientitakuista koskevat Suomea sitovat kansainväliset säännökset ja määräykset, kansainväliset kilpailutekijät, taattavan hankkeen ympäristövaikutukset ja muut vaikutukset osana hankkeen kokonaisarviointia sekä taattavaan hankkeeseen liittyvät elinkeinopoliittiset näkökohdat. Kansainvälisillä sopimuksilla tarkoitetaan erityisesti OECD:n vientiluottosopimusta.

Vientitakuulain 10 §:ssä säädetään yhtiön myöntämien vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlasketusta vastuusta. Säännöksen mukaan yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään

17 000 miljoonaa euroa. Määrä perustuu kesäkuussa 2014 tehtyyn vientitakuulakia koskevaan lainmuutokseen (488/2014), jolloin enimmäismäärää korotettiin 4 500 miljoonalla eurolla.

Korotettaessa kesällä 2014 vientiluottolain mukaisia valtuuksia erityisriskinoton takausvastuu korotettiin samalla 3 000 miljoonaan euroon.

2.2 Käytäntö

Vuosina 2009—2012 on ollut käytössä valtion varainhankintaan perustuva vientiluottojen jällelenrahoitusjärjestelmä, jossa myöntämisvaltuutta on ollut yhteensä 3,5 miljardia euroa. Myöntämisvaltuus on käytetty kokonaan järjestelmän voimassaoloaikana.

Finnveran varainhankintaan perustuva vientiluottojen jällelenrahoitusjärjestelmä käynnistyi lokakuussa 2012, kun Euro Medium Term Note -lainaohjelma allekirjoitettiin luottoluokittajien myöntettyä lainaohjelmalle luottoluokituksen. Valtioneuvosto myönsi Finnveralle 20 syyskuuta 2012 valtion takauksen Euro Medium Term Note -lainaohjelmalle, jonka puitteissa lainojen takaisin maksamatta oleva pääoma on enintään 6 miljardia euroa. Takauksen määrää on korotettu 3 miljardilla eurolla 7.4.2015. Finnvera on takauksen nojalla laskenut lokakuun loppuun 2015 mennessä liikkeelle velkakirjalainoja yhteensä 3 915,4 miljoonaa euroa.

Vienti- ja alusluottojen myöntämisvaltuudesta on käytetty 30.9.2015 tilanteen mukaan 5,7 miljardia euroa. Määrä sisältää lainasaamiset sekä nostamatta olevat lainat kokonaan sekä annetuista tarjouksista 50 prosenttia. Myöntämisvaltuutta on siten jäljellä 1,3 miljardia euroa. Samaan aikaan tarjoukanta on suuruudeltaan 1 929,3 miljoonaa euroa. Hakemuskanta on vastaavana aikana 5 058,4 miljoonaa euroa.

Nykykäytännön mukaan Vientiluotto pyrkii antamaan rahoitustarjouksen vasta siinä vaiheessa, kun hanke on edennyt niin pitkälle, että sen toteutumista voidaan pitää todennäköisenä. Tämän seurauksena rahoitustarjouksista toteutuu aikaisempaa suurempi osa. Rahoitusvaltuus riittää tällä hetkellä vain muutamaan suureen hankkeeseen, joten Vientiluotto ei voi antaa uusia tarjouksia ilman ehtoa, että rahoitusvaltuutta on käytössä. Uusia tarjouksia voidaan sen vuoksi antaa hyvin rajoitetusti.

Syyskuun lopussa 2015 vientiluottolain 8 §:n mukaisesta 7,0 miljardin euron korontasausvaltuudesta oli käytetty 5,2 miljardia euroa. Valtuudesta on siten käyttämättä 1,8 miljardia euroa. Koska uudet vientiluotot toteutuvat suurimmalta osaltaan kiinteäkorkoisina, on seurauksena, että myös korontasausvaltuus tulee nopeasti rajoittamaan uusien luottojen myöntämistä, kun kiinteäkorkoisiin vientiluottoihin vientiluottolain mukaan tehdään aina korontasaus. Sen vuoksi tulee varautua siihen, että myös korontasausvaltuutta on riittävästi käytettävissä.

Vientiluottolain 12 §:n mukaan rahoitus- ja korontasausvaltuuksien enimmäismäärää laskettaessa otetaan huomioon voimaan tulleiden luottojen ja sopimusten erääntymätön pääoma ja tarjousten pääomasta 50 prosenttia. Nykyisen tarjouskäytännön mukaan vienti- ja alusluottotarjousten toteutumistodennäköisyys on 50—70 prosenttia.

Vientitakuiden kirjanpidollinen ja vientitakuulain 10 §:n mukaan laskettu vastuu on ollut syyskuun lopussa 2015 13 miljardia euroa. Valtuudesta on siten käyttämättä syyskuun 2015 lopun tilanteen mukaan 4 miljardia euroa. Tarjouksia on tuolloin annettu 2 900 miljoonaa euroa. Vientiluottolain säätämisen jälkeen myös vientitakuutarjousten toteutumisen todennäköisyys on lisääntynyt. Tämä johtuu siitä, että vientiluottolain 5 §:n mukaan vientiluottoihin liittyvät luottoriskit katetaan Finnveran myöntämällä vientitakuilla. Vientiluottoihin liittyvien tar-

HE 144/2015 vp

jousten toteutumisen todennäköisyyden lisääntyminen nostaa myös vientitakuisiin liittyvien tarjousten toteutumisen todennäköisyyttä.

Vientitakuulain 6 §:n mukaiset erityisriskinottoon kuuluvat rahoitusvastuut olivat vuoden 2015 syyskuun lopun tilanteen mukaan 2 100 miljoonaa euroa. Vastuuta on käyttämättä 900 miljoonaa euroa.

Rahoitusvaltuuksien määrään vaikuttaa se, että allekirjoitettujen luottosopimusten mukaiset nosto- ja takaisinmaksuajat ovat pitkiä. Telakkateollisuudessa alusten rakentamisaika on normaalisti 2-3 vuotta ja takaisinmaksuajat 12 vuotta toimituksesta. Telekommunikaatiohankkeissa nostoajat ovat tyypillisesti vuodesta kolmeen vuoteen ja takaisinmaksuajat kymmenen vuotta toimituksesta. Metsäsektorin osalta hankkeissa luottojen nostoaika on yleensä kaksi vuotta ja takaisinmaksuaika kymmenen vuotta.

Pitkistä nosto- ja takaisinmaksuajoista seuraa, että valtuutta palautuu takaisin käyttöön hyvin hitaasti. Syyskuun lopussa vientiluottoja oli nostovaiheessa noin 3 miljardia euroa. On arvioitu, että takaisinmaksuja kannasta kertyy vuonna 2015 150 miljoonaa euroa, 2016 260 miljoonaa euroa, 2017 440 miljoonaa euroa, 2018 560 miljoonaa euroa, vuonna 2019 890 miljoonaa euroa ja vuonna 2020 1 200 miljoonaa euroa. Siten vuosina 2015-2020 vapautuisi valtuutta käyttöön yhteensä 3,5 miljardia euroa.

2.3 Kansainvälinen vertailu

Suomen kannalta keskeisten maiden vienninrahoitusjärjestelmää on kuvattu hallituksen esityksessä HE 115/2011 vp laiksi julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lisäksi kilpailijamaiden vienninrahoitusjärjestelmiä on kuvattu myös hallituksen esityksessä HE 58/2015 vp nostettaessa viimeksi rahoitusvaltuuksia. Vertailumaissa, joita ovat Ruotsi, Norja, Tanska, Itävalta, Saksa ja Ranska, on käytössä luottomuotoiseen vienninrahoitukseen perustuvat järjestelmät. Näissä maissa on luotu myös riittävät taloudelliset resurssit järjestelmien toiminnalle. Syksyllä 2013 myös Yhdistynyt Kuningaskunta on ottanut käyttöön luottomuotoisen vienninrahoitusjärjestelmän.

Seuraavassa kuvataan järjestelmiä keskeisissä kilpailijamaissa käsiteltävän aiheen kannalta. Tarkasteltavia maita ovat Ruotsi, Norja, Tanska, Itävalta, Saksa ja Ranska.

2.3.1. Ruotsi

Ruotsin vienninrahoitusjärjestelmää hoitaa AB Svensk Exportkredit (publ) (jäljempänä SEK), joka hallinnoi kiinteäkorkoista CIRR-järjestelmää Ruotsin valtion lukuun ja tarjoaa vaihtuvakorkoista vientiluottorahoitusta pankeille. SEK on pankkilainsäädännön alainen. Ruotsin vientiteollisuus on selkeästi monipuolisempi kuin Suomen. SEK:in myöntämä vienninrahoitus vuonna 2014 oli 6,1 miljardia euroa jakaantuen suunnilleen tasan kiinteä- ja vaihtuvakorkoisiin vientiluottoihin. SEK voi tarjota vienninrahoitusta käytännössä kaikille niille, jotka hakevat siltä vientiluottojen rahoitusta.

SEK hankkii omat varansa pääomamarkkinoilta ja tarjoaa vienninrahoitusta turvaavia vakuuksia vastaan. Ruotsin vientitakuulaitos Exportkreditnämnden (EKN) on taannut suurimman osan SEK:in vientiluotoista. Jos likviditeetti pääomamarkkinoilla heikentyisi, on Ruotsin valtio varannut 80 miljardin kruunun likviditeettipuskurin SEK:lle CIRR-ehtoiseen vienninrahoitukseen. SEK:in ei ole tarvinnut turvautua tällaiseen puskuriin vuonna 2008 alkaneesta finanssikriisistä huolimatta.

2.3.2. Norja

Norjan uudistetusta vientiluottorahoituksesta vastaa vuonna 2012 perustettu valtion kokonaan omistama Eksportkreditt Norge. Vuosi 2013 oli Eksportkreditt Norgen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi ja sen tase oli 45 miljardia Norjan kruunua. Eksportkreditt Norge hallinnoi vientiluottoja Norjan valtion puolesta. Luotot ovat suoraan valtion taseessa ja rahoitus tulee valtiolta. Rahoitukselle ei ole asetettu limiittiä. Täten Eksportkreditt Norge pystyy vastaamaan helposti vientiluottokysyntään. Valtaosa vientiluotoista kohdistuu off shore öljy- ja kaasuteollisuuden laitteisiin ja alan erikoisaluksiin. Vuonna 2014 myönnetty rahoitus oli 2,8 miljardia euroa. Rahoitus on kuitenkin vähenemässä johtuen investointien vähenemisestä Norjan keskeisillä vientiteollisuuden toimialoilla. Sellainen toimiala on esimerkiksi meriteollisuuden toimitukset öljy- ja kaasuteollisuudelle.

2.3.3. Tanska

Tanskan vienninrahoitusjärjestelmää (ELO) hallinnoi Tanskan vientitakuulaitos Eksport Kredit Fonden (EKF). Varat tulevat Tanskan valtiolta. Ohjelmaa jatkettiin vuoteen 2020 asti ja vienninrahoitukselle asetettua limiittiä korotettiin 4,7 miljardiin euroon. Tanskan vienninrahoitus nojaa pitkälti tuulienergiateollisuuden ja sementtiteollisuuden vientihankkeisiin. Vienninrahoituksen kysyntä on huomattava, arviolta 40 miljardia Tanskan kruunua, mutta hankkeet toteutuvat hitaasti ja takaisinmaksut palauttavat osaltaan limiittiä. Tanskalla on myös muita vientiä edesauttavia vienninrahoitusjärjestelyjä, kuten pension fund scheme, jossa eläkeyhtiöt rahoittavat vientiluottoja.

2.3.4. Itävalta

Itävallan vientiluottorahoituksesta vastaa yksityisten pankkien omistama Die Österreichische Kontrollbank (OeKB), joka tuottaa vientitakuu- ja korontasauspalvelut Itävallan valtion puolesta sekä tarjoaa vaihtuvakorkoista jälleenrahoitusta liikepankkien vientiluotoille. OeKB hankkii varansa itse pääomamarkkinoilta Itävallan valtion takauksella. Tällaisille takauksille on asetettu limiitiksi 45 miljardia euroa. OeKB maksaa valtiontakauksesta takuumaksun. Valtiontakaukseen liittyvien sitoumusten määrä on laskenut viime vuosina.

Markkinaehtoinen vienninrahoitus on perinteisesti hallinnut vientikaupan rahoitusta kokonaisvastuiden ollessa noin 22 miljardia euroa. Vuonna 2014 uuden rahoituksen määrä oli 3,2 miljardia euroa. Toisaalta OeKB:n vienninrahoituksen ja takuiden käyttö on ollut perinteisesti suhteellisesti suurempaa, kuin muissa vertailumaissa. Tämä johtuu siitä, että liikepankit omistavat OeKB:n ja OeKB puolestaan vaatii omalle rahoitukselleen vakuudet, kuten valtion antaman vientitakuun.

2.3.5. Saksa

Saksan Kreditanstalt für Wiederaufbau KfW) tarjoaa viennin jälleenrahoitusta pankeille Euroopan unionin ulkopuolisissa maissa vuosittaisen 3,5 miljardin euron limiitin puitteissa. Ohjelmaa on jatkettu vuoteen 2020 saakka. Annetut jälleenrahoitussitoumukset olivat vuonna 2014 noin 670 miljoonaa euroa yksittäisten vientihankkeiden koon vaihdellessa 3 miljoonasta eurosta 200 miljoonaan euroon. Suhteellisen vähäiseen tarpeeseen ja käyttöön vaikuttaa Saksan toimivat pankkimarkkinat – rahoitus- ja likviditeettiongelmat ovat olleet huomattavasti vähäisemmät kuin muissa vertailumaissa.

KfW:n tytäryhtiö KfW IPEX-Bank (KfW IPEX) toimii usein vientiluottojen myöntäjänä. Vuodesta 2008 KfW IPEX on toiminut kaupalliselta pohjalta Euroopan Unionin komission

HE 144/2015 vp

kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Puhtaasti kaupallisten vientiluottojen lisäksi KfW IPEX kanavoi Saksan valtion agenttina CIRR-ehtoisia vientiluottoja kehitysmaille ns. Export Finance Programme -ohjelman puitteissa ja erillisellä ohjelmalla laivarahoitukselle. Uusi luotonanto vuonna 2014 oli noin 17 miljardia euroa. Luottokannasta huomattava osa on meriteollisuusklusterissa. Saksan valtion vientitakuut Euler-Hermesin kautta ovat suurimmassa osassa luotoista kattamassa luotonsaajariskiä. Pankin luottoluokitus on AA (S&P).

2.3.6. Ranska

Ranskan julkisen vienninrahoituksen toimijat ovat valtion lukuun CIRR-ohjelmaa hallinnoiva Natixis-pankki sekä BPI France, joka on erikoistunut pk-yritysten rahoittamiseen. Uuden mandaatin myötä BPI France on päättänyt aloittaa arvoltaan pienempien vientiluottojen (rajana alustavasti noin 25 miljoonaa euroa) myöntämisen suoraan ulkomaisille luotonsaajille. Vientitakuuta tarjoavan Cofacen valtion lukuun tehtävä liiketoiminta on päätetty siirtää henkilökuntineen BPI Franceen vuonna 2016.

Suurille vientikaupoille tarjotaan korontasauspalveluita Natixis-pankin toimesta. Suuret korontasausvolyymit ja valtiolle aiheutuvat korontasausriskit ovat saaneet viimeaikoina erityishuomiota viranomaisilta. Vuonna 2014 tarjottu korontasausvientiluottojen volyymi oli noin 522 miljoonaa euroa ja koko kanta 10,3 miljardia euroa.

2.3.7. Yhteenvedo

Yhteenvetona voidaan todeta, että vertailumailla ei ollut ongelmia tarjota rahoitusta vientiluotoille. Vertailtaessa eräiden maiden vuoden 2014 enimmäismääräisiä vientitakuuvaltuuksia maiden vuoden 2014 BKT:hen Ruotsissa vientitakuuvaltuuden suhde BKT:hen on 13 prosenttia, Norjassa 5 prosenttia, Itävallassa 15 prosenttia, Saksassa 6 prosenttia ja Suomessa 8 prosenttia. Vertailtaessa enimmäismääräistä vientitakuuvaltuutta samojen maiden osalta viennin määrään vuodelta 2014 Ruotsissa vientitakuuvaltuuden suhde viennin määrään oli 44 prosenttia, Norjassa 16 prosenttia, Itävallassa 39 prosenttia, Saksassa 13 prosenttia ja Suomessa 30 prosenttia.

Tarkastelun johtopäätöksenä Suomen vientitakuuvaltuuden enimmäismäärä on tällä hetkellä vertailukelpoinen moneen muuhun maahan verrattuna sekä suhteessa BKT:hen että viennin määrään. Esimerkiksi Ruotsissa vientitakuuvaltuuden määrä ei ole herättänyt keskustelua. Yleinen käsitys on lisäksi, että sitä voitaisiin korottaa tarvittaessa. Saksassa voidaan vientitakuuvaltuuden määrä ylittää noin 20 prosentilla nopeutetussa hallinnollisessa menettelyssä. Sitä ei kuitenkaan ole käytetty viime vuosina. Itävallan vientitakuuvaltuus perustuu viiden vuoden välein uusittavaan lakiin. Jos vientitakuuvaltuus tulisi täyteen, on arvioitu, että olisi hallinnollisesti jossain määrin haastavaa korottaa määrää kesken viiden vuoden kautta. Norjassa voi syntyä keskustelua valtuuden määristä, joskin Norjan tarve vientitakuille on tällä hetkellä lasussa.

Johtopäätöksenä voidaan myös todeta, että Suomen vientiluottojen rahoitusjärjestelmä ei ole mitenkään poikkeuksellinen, vaan se vastaa suuressa määrin muiden maiden luottomuotoisia viennin rahoitusta koskevia järjestelmiä.

2.4 Nykytilan arviointi

Kesällä 2014 korotettaessa vienninrahoituksen valtuuksia arvioitiin, että vienninrahoitusvaltuuksien merkittävä korottaminen 3 miljardista 7 miljardiin euroon olisi riittävää usean vuoden ajaksi. Asiaa koskevassa hallituksen esityksessä HE 58/2014 vp arvioitiin, että jos rahoit-

tuksen kysyntä jatkuu vuoden 2013 tasolla, vienninrahoituksen myöntämisvaltuus voisi tulla käytetyksi 3—4 vuodessa. Lisäksi arvioitiin, että valtuuden korotustarve tasaantuu aikanaan, kun myönnetyt luotot tulevat takaisinmaksetuiksi, mutta pitkistä takaisinmaksuajoista johtuen siihen menee vielä useita vuosia. Vientiluottoon kohdistunut rahoituskysyntä on kuitenkin osoittautunut tätäkin arviota suuremmaksi. Pankkien rahoittamien vientiluottojen saatavuus on toisaalta ollut odotettua heikompaa.

Huhtikuussa 2014 voimaan tulleella vientitakuulain muutoksella on saatettu voimaan säännökset jälleenrahoitustakuusta. Tavoitteena on ollut jälleenrahoitustakuun avulla parantaa vientitakuun saaneiden luotto- ja rahoituslaitosten mahdollisuuksia rahoittaa vientiä. Samalla tarkoituksena on ollut vähentää tarvetta käyttää Vientiluoton myöntämää vienti- ja alusluottojen rahoitusta, kun osa viennin rahoituksesta suuntautuisi uuden takuun nojalla pankkien rahoittamiin vientiluottoihin. Jälleenrahoitustakuu ei kuitenkaan ole toistaiseksi lisännyt pankkien viennin rahoituksen kysyntää.

Viennin rahoituksessa pankkeja koskevat uudet säännökset ovat johtaneet pankkirahoituksen saatavuuden heikkenemiseen. Kiristynyt sääntely vähentää pankkien mahdollisuuksia vientiluottojen rahoittamiseen. Rahoituslaitoksia koskevat vuonna 2010 tehdyt Basel III -suositukset ja niihin perustuvat EU:n rahoituslaitoksia koskevat säännökset, jotka ovat tulleet voimaan vuoden 2014 alusta lukien. Säännökset pankkien vakavaraisuuden lisäämiseksi ja pankkien riskien hallinnan parantamiseksi vaikeuttavat pitkäaikaisen rahoituksen saatavuutta ja nostavat rahoituksen hintaa. Myös pankkien kasvaneet tuottovaatimukset vähentävät niiden kykyä ja kiinnostusta pitkää maksuaikaa vaativien vientiluottojen rahoittamiseen.

Kansainvälisen kauppakamarin kansainvälistä kauppaa ja rahoitusta koskevan vuonna 2015 julkaistun selvityksen mukaan 53 prosenttia kyselyyn osallistuneista rahoituslaitoksista katsoi, että globaalisti on puutetta kansainvälisen kaupan rahoituksesta. Lisäksi 73 prosenttia kyselyyn vastanneista rahoituslaitoksista katsoi, että vientitakuulaitokset vähensivät kansainvälisen kaupan rahoitukseen liittyvää puutetta.

Suomen rahoitusmarkkinoilla on esitetty arviona, että pankit voivat käytännössä myöntää 5—7 vuoden pituisia luottoja keskimaturiteetin mukaan laskettuna. Nykyisin pääomatavaroiden hankinta edellyttää keskimäärin 8,5—10 vuoden laina-aikaa, jonka lisäksi on huomioitava luoton nostoaika. Voimalasektorin hankkeissa luottoajat saattavat ulottua jopa 18 vuoteen asti. Alusluotoissa luottoaika on tyypillisesti 12 vuotta. Nykytilanteessa pankit edellyttävät asiakailtaan monipuolista asiakassuhdetta. Yksittäisten vientitoimitusten rahoittaminen esimerkiksi lisääntyneiden asiakassuhteeseen liittyvien riskienhallintavelvoitteiden vuoksi lisää pankkien kustannuksia. Vaikeutuneen rahoitusmarkkinatilanteen ja lisääntyneen sääntelyn seurauksena pankit toimivat luottojen järjestäjinä, mutta edellyttävät vientitakuun lisäksi rahoitusta.

Käytännössä pankkien toiminnan muutos näkyy siten, että ostajien on vaikea saada markkinoilta rahoitusta vientikaupalle ilman viejän kotivaltion vientitakuulaitoksen myöntämää luototusta ja/tai takuuta. Suurissa projekti-hankkeissakin rahoitus muodostetaan yleensä useista osista, jolloin pankkien luotonannon lisäksi rahoituskokonaisuuden yhtenä elementtinä toimivat useiden eri valtioista lähtöisin olevien viejien omien vientitakuulaitostensa kautta järjestämät luotot tai takuut. Myös aluskauppojen rahoituksessa vientitakuulaitosten rahoituksen ja/tai takuiden mukanaolo on keskeinen elementti kauppojen rahoitusneuvotteluissa. Viennin rahoituksessa on siten markkinapuute, joka ilmenee erityisesti suurten vientihankkeiden rahoituksessa, kun vaadittavat takaisinmaksuajat ovat pitkiä, 8—12 vuotta.

Nykyisin vientihankkeessa pyydetään usein Finnveran takuutarjouksen lisäksi myös Vientiluoton rahoitustarjous, jotta suomalaisella viejällä olisi tukenaan kilpailijamaiden tarjoamaa

rahoitusta vastaava ostajaluottorahoitus. Suurten pääomatavarakauppojen lisäksi rahoitusta kysytään myös pienten kauppojen rahoittamiseen, koska näiden rahoittaminen ei ole pankeille kannattavaa liiketoimintaa niihin liittyvän asiakkaan tunnistamiseen ja dokumentaatioon liittyvän työn vuoksi.

Tärkeimpien kilpailijamaidemme, joita ovat Saksa, Ruotsi, Ranska ja Italia, vientitakuulaitokset tukevat aktiivisesti viejiensä kauppvoja. Monissa tapauksissa kilpailijamaissa rahoituksen piiriin hyväksytään korkeariskisempiä hankkeita kuin Suomessa ja rahoitus saatetaan myös pyrkiä hinnoittelemaan edullisemmaksi kuin Finnveran ja Vientiluoton tarjoama rahoitus.

Ruotsissa SEK tarjoaa rahoitusta sekä kiinteällä CIRR-korolla että vaihtuvalla markkinakorolla. CIRR-rahoituksen osalta SEK toimii valtion agenttina, ja toiminnan yli- ja alijäämä tasataan neljännesvuosittain. Ruotsin valtio kattaa SEK:n CIRR -luototuksen varainhankintakustannukset sekä siihen liittyvät korko- ja valuuttariskit. Lisäksi SEK:illä on tarvittaessa käytössään valtion myöntämä 80 miljardin Ruotsin kruunun likviditeettilimiitti, jolla varmistetaan SEK:n CIRR-luottosopimusten rahoittaminen tilanteessa, jossa SEK:n oma varainhankinta vaikeutuisi. SEK:n tilinpäätöksen mukaan voidaan arvioida, että luottolimiittiä ei ole toistaiseksi käytetty. Koska valtio kattaa kaikki SEK:n CIRR-luototuksen kustannukset, pystyy SEK tarjoamaan asiakkaille kiinteää CIRR-korkoa ilman marginaalia tai varauspalkkiota ja pystyy maksamaan luoton järjestäjäpankeille hallinnointipalkkiota, mikä osaltaan alentaa luoton kokonaiskustannuksia viejän asiakkaalle.

Ruotsin ja Suomen järjestelmissä on eroja. Vientiluotto ei maksa palkkioita pankeille, perii aina varauspalkkion ja joutuu toisinaan lisäämään CIRR-korkotarjoukseensa marginaalin valtion korkoriskien ja Finnveran pitkäaikaisen varainhankinnan rahoituskulujen vuoksi. Finnveran likviditeettilimiitti on suuruudeltaan 500 miljoonaa euroa ja se on käytettävissä ainoastaan tilanteessa, jossa Finnvera ei poikkeuksellisen rahoitusmarkkinahäiriötilanteen vuoksi pysty hankkimaan varoja markkinoilta.

Suomen viennin rahoituksen kannalta kolme merkittävintä toimialaa ovat alusrahoitus, tele- ja metsäsektori.

Alustilauksista neuvoteltaessa kilpailijamaiden valtiolliset viennin rahoituksen toimijat (Saksa, Ranska, Italia) ovat usein voimakkaasti mukana rahoitusjärjestelyissä ja valmiit tukemaan kauppvoja edullisilla ehdoilla sekä usein hyvin alhaisilla rahoituksen marginaaleilla. Korontasausjärjestelyn mahdollisuus on merkittävässä roolissa. Jotta Suomessa toimivilla telakoilla olisi kilpailijoidensa kanssa yhdenvertaiset rahoitusehdot, on Finnveran ja Vientiluoton mukanaolo hankkeissa vientikauppojen toteutumisen kannalta aivan olennaista.

Telesektorilla Suomi kilpailee erityisesti Ruotsin kanssa. Vientiluottolaitosten tuki takuiden ja rahoituksen muodossa on viejän mukaan pitkällä aikavälillä elintärkeää. Syynä on se, että infrastruktuuriprojektit vaativat tavallisesti merkittävää etupainotteista investointia, ja että tietoliikennelaitteiden toimittajien asiakkaat arvostavat julkista tukea investointiensä rahoittamisessa. Näin ollen luotonantajan luottoriskiä turvaavat vientitakuut ja korkoriskiä turvaava korontasaus sekä vientiluottojen rahoitus ovat olennaisen tärkeitä vientiyrityksen menestyksen turvaamiseksi kovassa kilpailussa sekä vakiintuneiden että uusien toimijoiden kanssa. Tällaisten ratkaisujen mahdollistamat asiakasrahoitukset ovat tulleet tärkeäksi osaksi tietoliikennelaittevalmistajien tekemää tarjousta operaattoreille.

Metsäsektorilla Finnveran ja Vientiluoton rahoituksen piirissä olevat hankkeet ovat toisaalta kartonkikoneiden myyntiä, toisaalta suuria tehdastoimitusprojekteja. Pienten kartonkikonekauppojen syntymiselle viennin rahoitusjärjestelmän olemassaolo on keskeistä, koska os-

taja ei välttämättä ilman rahoitus- ja takuujärjestelyitä saa kauppaan rahoitusta omalta pankiltään. Suurissa sellutehdashankkeissa rahoitus koostuu useista eri lähteistä kerättävistä luotoista ja pääomista, jossa laitteiden toimittajavaltioiden viennin rahoitusjärjestelyt muodostavat yhden tärkeän komponentin. Kilpailijamaat, Itävalta ja Ruotsi, tarjoavat viejille vastaavaa viennin rahoituksen tukea kuin Suomi.

Rahoituskysynnän osalta voidaan arvioida kyseisten toimialojen keskeisiltä vientiyrityksiltä saatujen tietojen perusteella, että rahoituksen kysyntä kyseisillä toimialoilla olisi lähivuosina noin 2,5—4,0 miljardia euroa vuodessa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että muissa Pohjoismaissa vientiluottojen rahoitustuen volyymeissa ei ole ongelmia siten, että valtion tarvitsisi rajoittaa tuettujen vientiluottojen volyymeja tai muuten kiristää vientiluottojen ehtoja. Keski-Euroopan maissa (Saksa, Ranska, Italia) rahoitusmarkkinat ovat elpyneet, joten kaikkiin taattuihin vientiluottoihin ei haeta vientitakuulaitosten rahoitustukea, jälleenrahoitusta tai korontasausa. Joissakin Keski-Euroopan maissa on toimivat instituutiot, kuten Saksassa KfW IPEX. Mahdollisuudet vientitakuulaitosten rahoitukseen ovat kuitenkin koko ajan olemassa, joskin Ranskassa on noussut esiin korontasausjärjestelmän mahdollisesti aiheuttamat tulevat kustannukset suurissa ja pitkäkestoisissa vientiluotoissa tämän hetkessä poikkeuksellisen matalien korkojen tilanteessa.

Suomen vienninrahoitusjärjestelmän tulisi seurata kansainvälisiä käytäntöjä ja pystyä tarjoamaan rahoitusta samantasoisilla välineillä ja ehdoilla kuin kilpailijamaamme. Päätökset valtuuksien määrästä ja niiden ehdoista vaikuttavat suoraan siihen, onko suomalainen vienninrahoitusjärjestelmä keskeisten kilpailijamaiden tasolla.

Vientiluotto- ja korontasausvaltuuksien riittävyttä arvioitaessa on otettava huomioon, että luottojen nostot jaksottuvat yleensä useille vuosille. Nostojen ajankohtaan vaikuttaa vientikaupan luonne. Esimerkiksi laivaluotoissa luoton nosto tapahtuu aluksen luovutuksen yhteydessä eli vasta usean vuoden kuluttua rahoitustarjouksen antamisesta ja luottosopimuksen tekemisestä. Nostoaika voi olla 2—4 vuotta laivan rakennusajasta riippuen. Metsäteollisuuden hankkeissa luottojen nostot määräytyvät toimitusaikataulun mukaan, jolloin nostoaika voi olla jopa kolme vuotta. Televerkkotoimituksissa nostot tapahtuvat yleensä kahden vuoden aikana.

Vientiluottojen rahoitusjärjestelmä on ollut toiminnassa vuoden 2012 lokakuusta lähtien. Toiminnan alkuvaiheessa valtuutta tarvitaan suhteellisesti enemmän, koska luottojen merkittävät takaisinmaksut alkavat vasta usean vuoden kuluttua ja jaksottuvat koko luottoajalle. Vientiluottolain mukaisessa järjestelmässä on arvioitu, että valtuutta vapautuisi käyttöön vuoteen 2020 mennessä noin 3,5 miljardia euroa.

Vienninrahoitusjärjestelmän vienti- ja alusluottojen myöntämisen enimmäismäärä on osoittautunut kysyntään nähden liian alhaiseksi. Vaarana on, että vientikauppoja menetetään sen vuoksi, ettei Vientiluotto voi antaa uusia rahoitustarjouksia puuttuvien valtuuksien takia. Sen vuoksi on tarpeen korottaa viennin rahoituksen valtuuksia merkittävästi niin, että vientiyrityksillä on myös lähivuosina käytössään kilpailukyiset vienninrahoitusehdot suhteessa muihin kilpailijamaihin.

Vientiluottolain 12 §:n mukaisessa euro-vasta-arvojen muuntamistapa ei toimi käytännössä. Voimassa olevan lain mukaan korontasaussojien ja -päästösten pääoma-arvoa laskettaessa sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen vasta sopimuksen tai päätöksen tekopäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittamaa kurssia. Käytäntö ei toimi, koska luotot nostetaan yleensä useassa erässä, ja nostoja saattaa olla jopa 10—20 kappaletta. Jokaisen noston yhteydessä tehdään erillinen korontasaussojien tai -päästösten, joten jokaiselle lainan nostoeräl-

le pitää voimassa olevan lain mukaan laskea oma pääoma-arvo. Käytännössä nostetut lainaerät yhdistetään kuitenkin yhdeksi luotoksi aina seuraavana korkopäivänä. Kun kullakin nostetulla lainaerällä on eri valuuttakurssilla laskettava pääoma-arvo, ei lainoja voi limittiseurannassa yhdistää yhdeksi luotoksi. Näin ollen lyhennykset pitää kohdentaa jokaiselle nostoerälle erikseen. Olettaen, että luoton nostoja olisi 18 kappaletta ja luoton takaisinmaksuaika olisi 10 vuotta puolivuotiskuoletuksin, niin käsiteltäviä eriä olisi 20x18 kappaletta eli 360 kappaletta. Normaali pankkikäytäntö on, että yksittäiset nostot yhdistetään yhdeksi luotoksi, jolloin käsiteltäviä eriä on 20 kappaletta.

Pääoma-arvojen laskentatapaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että muut kuin euromääräiset luotot muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Luottomuotoisen vienninrahoitusjärjestelmän käyttöönoton tarkoituksena on ollut luoda tasavertaiset kilpailuedellytykset ja kehittää kilpailijamaiden vientiyritysten käytössä olevia rahoitusehtoja vastaavat ehdot. Yhtä tärkeää on ylläpitää vienninrahoitusjärjestelmän toiminnan kilpailukyky muuttuvissa taloudellisissa olosuhteissa. Pankkien mahdollisuudet rahoittaa pitkäaikaisia vientiluottoja ovat aikaisempaa heikommat, joten vientihankkeiden rahoituksessa voidaan katsoa olevan markkinapuute sekä vaadittavan pitkäaikaisen rahoituksen että rahoituksen määrän suhteen. Myös pankkien rahoituksen hinta silloin, kun rahoitusta on saatavilla, on noussut merkittävästi. Finnveran ja Vientiluoton rooli viennin rahoittamisessa markkinapuutteen korjaajana on edelleen korostunut.

Kilpailua kuvaa hyvin se, että usein vientihankkeen yhteydessä vaaditaan vientitakuun lisäksi myös rahoitustarjous. Ulkomainen ostaja vaatii pitkäaikaista rahoitusta koskevan vientiluotto-laitoksen antaman rahoitustarjouksen samalla, kun ostaja pyytää toimittajilta hanketta koskevat kaupalliset tarjoukset. On tärkeää, että suomalaisessa vienninrahoitusjärjestelmässä voidaan päästä samanlaisiin rahoitusehtoihin, kuin mitä kilpailevien maiden vienninrahoittajat antavat omille viejilleen. Rahoituksesta ei saisi muodostua esteitä vientihankkeen saamiselle.

Vienninrahoitusjärjestelmän toiminnan turvaamiseksi vienti- ja alusluottojen myöntämisen enimmäisvaltuutta ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 7 miljardista eurosta 13 miljardiin euroon. Enimmäismäärä turvaa sen, että Vientiluotto voi myös jatkossa antaa tarjouksia viejille viennin rahoittamiseksi.

Koska sekä pankkien rahoittamiin että Finnveran varainhankinnalla tehtäviin kiinteäkorkoisiin vienti- ja alusluottoihin liittyy korontasaus, ehdotetaan korontasausvaltuuden korottamista 7 miljardista eurosta 13 miljardiin euroon. Valtuuden korotus turvaa erityisesti sen, että Vientiluotto voi myöntää vientiluottoja korotettavan 13 miljardin enimmäismäärän puitteissa. Tällä hetkellä uudet vientiluotot myönnetään pääasiallisesti kiinteään CIRR-korkoon sidottuina, jolloin nykyinen korontasausvaltuus voi melko nopeasti osoittautua liian pieneksi. Riittämätön korontasausvaltuus muodostaa silloin esteen kiinteäkorkoisten vientiluottojen myöntämiselle.

Viennin rahoituksen enimmäismäärän nostaminen vaikuttaa suoraan tarvittavan valtion takauksen määrään, koska Finnveran varainhankinta perustuu valtion antamaan takaukseen. Yhtiölain takausmäärää ehdotetaan sen vuoksi korotettavaksi 9 miljardista eurosta 15 miljardiin euroon. Vienninrahoitusjärjestelmä perustuu Finnveran varainhankintaan, joten takausmäärän korottaminen on välttämätöntä, jotta Vientiluotolla olisi käytössään riittävästi varoja vienti- ja alusluottojen myöntämiseen ehdotetun 15 miljardin enimmäismäärän puitteissa.

Myös vientitakuuvaltuuden enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 17 miljardista euroista 19 miljardiin euroon. Vientitakuun enimmäismäärän korotuksella varmistetaan se, että Vientiluotto voi myöntää vientiluottoja korotettavaksi esitettävän valtuuden puitteissa. Finnvera myöntää jokaiseen Vientiluoton myöntämään vientiluottoon vientitakuun, joten enimmäismäärän korottaminen on välttämätöntä. Rahoituksen kysynnän lähitulevaisuudessa on arvioitu kohdistuvan voimakkaana kiinteäkorkoisiin vientiluottoihin, joten vientitakuuvaltuuden esitettyä korotusta käytettäisiin keskeisesti vientiluottoihin myönnettäviin vientitakuisiin.

Osan myönnettävistä vientitakuista arvioidaan kohdistuvan vientitakuulain 6 §:n mukaiseen erityisriskinottoon. Sen vuoksi esitetään, että erityisriskinoton enimmäismäärää, joka johtuu erityisesti vientitakuulain 6 §:n 2 kohdasta, nostettaisiin 3 miljardista eurosta 3,5 miljardiin euroon.

Samalla ehdotetaan muutettavaksi vientiluottolain 12 §:ssä määriteltyä enimmäispääomamäärän laskemistapaa siten, että pääoma-arvojen laskemisessa otettaisiin huomioon luoton takaisinmaksuajan alkaessa vielä nostamaton pääoma. Lisäksi ehdotetaan, että muut kuin euromääräiset luotot muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

Esityksen tavoitteena on, että esitetyt rahoitusvaltuudet riittäisivät noin 2,5—3 vuotta rahoituskysynnästä riippuen. Tarkoituksena on, että vuoden 2016 aikana tehdään riippumaton selvitys viennin rahoitusjärjestelmän toiminnasta, vaikuttavuudesta ja riskeistä. Sen jälkeen vienninrahoitusjärjestelmän toimivuutta ja valtuuksien riittävyyttä on tarkoitettu tarkastella uudelleen vuoden 2017 jälkeisen ajan osalta.

Teknisenä uudistuksena esitetään, että eri laeissa eri tavoilla ilmaistut myöntämisvaltuutta koskevat rahayksiköt yhtenäistetään siten, että perusyksikkönä käytetään miljardia.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Suomen vienti ei ole kasvanut viimeiseen neljään vuoteen. Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon mukaan vienti supistui 0,7 prosenttia vuonna 2014. Tullitilastojen mukaan vienti on laskenut edelleen vuoden 2015 ensimmäisellä vuosipuoliskolla 3 prosenttia verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2014. Viime aikoina viennin kehitys on osoittanut positiivisia merkkejä. Viennin ennustetaankin kasvavan vuonna 2015 0,9 prosenttia. Kehityksen taustalla on Suomen tärkeimpien vientimaiden talouskasvun vahvistuminen, vaikka maailmankaupassa on hitaamman kasvun vaihe. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on arvioitu, että keskeisenä keinona hyvinvoinnin lisäämiseen on viennin lisääminen. Suomen bruttokansantuotteesta viennin osuus on noin 40 prosenttia.

Esityksellä pyritään edistämään viennin myönteistä kehitystä siten, että vientiyrittäjillä on käytössä kilpailukykyinen ja toimiva vienninrahoitusjärjestelmä. Valtuuksien enimmäismäärän korotus turvaa sen, että vienti- ja alusluottoja sekä vientitakuuta voidaan lähitulevaisuudessa myöntää kysyntää vastaavasti.

Valtion vientitakuilla katetun viennin osuus Suomen kokonaisviennistä vuonna 2013 oli 4,38 prosenttia. Vuosina 2011—2014 osuus on ollut keskimäärin 3,5—5 prosenttia. Valtion vientitakuilla katetun viennin osuus poliittisen riskin maihin kohdistuvasta viennistä vuosina 2011—2014 on hieman korkeampi, noin 6-10 prosenttia. Korontasausjärjestelmän avulla katetun viennin osuus kokonaisviennistä on pienempi, kuin valtion vientitakuiden osuus. Suomen

teollisuus on eurooppalaisessa vertailussa erittäin keskittynyttä muutamaan toimialaan, joita ovat tieto- ja viestintäteknologia (ICT), metsä- ja raskas koneiteollisuus sekä laivanrakennusteollisuus. Samat toimialat ja niiden laitevientit painottuvat myös Suomen viennissä. Julkisesti tuettu vienninrahoitusjärjestelmä on tärkeä tekijä suomalaisille vientiyrityksille erityisesti mainituilla toimialoilla, joissa tarvitaan pitkäaikaista vienninrahoitusta ja valtion riskinjakoa.

Finnveran viennin rahoituksen merkityksestä ja vaikuttavuudesta vuonna 2014 tehdyn selvityksen mukaan vuosina 2009—2013 vientitakuista saaneiden kauppojen kokonaisvaikutus Suomessa oli yli 10 miljardin euron luokkaa. Kyseisten kauppojen ansiosta syntyi työllisyyttä kokonaisuudessaan noin 170 000 henkilövuoden verran. Selvityksen mukaan vuosina 2009—2013 toteutuneiden kauppojen vaikutukset ovat kansantaloudellisesti merkittävät; kokonaistuotantovaikutus on viiden prosentin luokkaa Suomen yhden vuoden BKT:stä ja työllisyysvaikutus seitsemän prosentin luokkaa suhteessa kaikkiin työllisiin. Selvityksessä ei ole tarkasteltu verotulovaikutuksia. Se on perustunut panos- tuotos -analyysiin (ks. Finnveran viennin rahoituksen merkitys ja vaikuttavuus, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu, Jarna Heinonen, Elias Oikarinen, lokakuu 2014.)

Kauppaneuvotteluissa rahoitusehtojen merkitys on kasvanut ja vientitakuu- sekä vientiluotto- tarjous ovat usein keskeisessä osassa kauppaneuvotteluja. Esimerkiksi yksittäisen vientikaup- patoimituksen saaminen Suomeen voi merkitä tuhansien henkilötyövuosien syntymistä Suo- messa. Suurten vientikauppojen vaikutus Suomen tavaraviennin arvoon on myös merkittävä. Suorien työllisyysvaikutusten lisäksi vientikauppojen voittamisen positiiviset vaikutukset ulot- tuvat laajemmalle – ne tuovat verotuloja sekä näkyvät laajemmin kunnallisten ja yksityisten palvelujen ja kulutuskysynnän kasvuna yrityksen kotipaikkakunnalla ja lähialueilla.

Tarkkoja tuotannonarvon ja työllisyysvaikutusten arvioita valtuuksien noston seurauksena on vaikea ennustaa. Vienninrahoituksen kilpailukykyisyys on Suomen pääomatavaraviennin kan- nalta keskeinen asia. Vientikauppojen mahdollinen menettäminen alavireisessä taloustilan- teessa rahoituksen kilpailukyvyttömyyden vuoksi aiheuttaisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia talouskasvuun ja työllisyyteen ja sitä kautta myös valtionalouteen. Nämä kielteiset vaikutuk- set korostuvat erityisesti nykyisessä taloustilanteessa, jossa viennin kehitys on ollut negatiivis- ta useana vuonna peräkkäin.

Vaikka valtuuksien korotukset ovat merkittäviä, ei niistä arvioida aiheutuvan välittömiä me- novaikutuksia valtionalouteen. Vientiluottojen ja niiden rahoittamiseksi Finnveran valtion ta- kauksella hankkiman varainhankinnan ensisijainen takaisinmaksun lähde on aina ulkomaisille ostaja-asiakkaille myönnettyjen vientiluottojen lyhennykset. Jos ostaja ei kykenisi lyhentä- mään luottoaan, toissijainen takaisinmaksun lähde on Finnveran vientitakuu ja pankin ris- kiosuudelleen antama pankkitakaus. Pankin riskiosuus on nykyisin yleensä 5 prosenttia. Finn- veran vientitakuiden korvaukset maksetaan ensisijaisesti korvauksen maksuvuoden takuumak- sutuloista. Jos nämä eivät riittäisi, maksuun käytetään Finnveran toiminnan aikana vienti- ja erityistakaustoiminnasta kertynyttä ylijäämää, joka on rahastoitu yhtiön sisäiseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastoon.

Jos ylijäämä, joka vuosilta 1999—2014 on 536 miljoonaa euroa, ei riittäisi, alijäämä katettai- siin valtion budjetin ulkopuolisesta valtiantakuurahastosta, johon on rahastoitu Finnveran edeltäjäorganisaatioiden korvausten takaisinperinnästä kertyneet varat. Varojen määrä oli vuoden 2014 lopussa noin 656 miljoonaa euroa. Vientitakuutappioiden rahastoihin perustu- vassa korvausjärjestelmässä on varoja siten tällä hetkellä lähes 1,2 miljardia euroa. Jos rahas- tovarat eivät riittäisi, kolmantena korvauslähteenä on valtion talousarvio. Jos oletetaan, että vientitakuutoimintaa kyetään jatkossakin hoitamaan itsekkannattavasti, kuten tähän asti vuosina

1963—2014, ei vientiluottoinstrumenteilla otetuista luottoriskeistä koituisi kustannuksia valtiolle.

Vientiluottojen varainhallinnasta voi syntyä alijäämää, jonka korvaamiseen valtio on sitoutunut vientiluottolain 7 §:n perusteella. Alijäämää voi syntyä tilanteessa, jossa Finnveran luottomuotoisen vienninrahoituksen varainhankinnan hinta on korkeampi kuin Vientiluoton luottomuotoisesta vienninrahoituksesta saamat tuotot vähennettynä toiminnasta aiheutuneilla kustannuksilla. Lopputulokseen vaikuttaa Finnveran ja Suomen valtion luottokelpoisuudesta sekä rahoitusmarkkinoiden tilanteesta johtuva varainhankinnan kustannus. Lisäksi lopputulokseen vaikuttavat korko- ja valuuttakurssien muutokset, korkoriskien ja likviditeetin sijoittamisen tulos, myönnettyistä vientiluotoista perittävä korko ja järjestelmän hallinnointikustannukset. Vaikka Suomen viennin kilpailukyky edellyttää kilpailukykyistä hinnoittelua, luotot pyritään hinnoittelemaan siten, että edellä mainituista riskitekijöistä aiheutuvat mahdolliset kustannukset kyetään kattamaan.

Luottomuotoisen vienninrahoituksen varainhallinnan mahdollisen alijäämän kattaminen määräytyy vientiluottolain 7 §:n mukaan. Sen mukaan alijäämän kattamiseen käytettäisiin ensisijaisesti Vientiluoton taseeseen sisältyvää vapaata omaa pääomaa. Jos Vientiluoton luottomuotoisen vienninrahoituksen tulos olisi alijäämäinen, valtio kattaisi alijäämän siltä osin, kuin mahdollisesti aikaisemmin syntynyt ylijäämä ja Vientiluoton vapaat omat pääomat eivät riittäisi sitä kattamaan. Vastaavasti jos Vientiluoton luottomuotoisen vienninrahoituksen tulos olisi ylijäämäinen, ylijäämä jäisi yhtiöön mahdollisten tulevien alijäämien kattamista varten. Vientiluoton oma pääoma oli vuoden 2014 lopussa 36,7 miljoonaa euroa, josta vapaata omaa pääomaa oli noin 15,6 miljoonaa euroa. Vuoden 2015 talousarvioon ei ole budjetoitu määrärahoja alijäämän kattamiseksi.

Alijäämäkorvaukseen liittyen valtioneuvosto on antanut 9 helmikuuta 2012 sitoumuksen Vientiluotolle luottomuotoista vienninrahoitusta koskevan alijäämäkorvauksen maksamisesta. Sitoumuksen 4 kohdan mukaan häiriöttömässä markkinatilanteessa luottomuotoisen vienninrahoituksen kilpailukykyisyys edellyttää kiinteäkorkoisessa antolainauksessa CIRR-korkoa ilman marginaalia. Jos kuitenkin kilpailutilanne kilpailijamaiden julkisiin rahoittajiin nähden mahdollistaa CIRR-koron käytön lisättynä marginaalilla, Vientiluotto voi alijäämän muodostumisen ehkäisemiseksi asettaa kiinteäkorkoisissa antolainoissa korun CIRR-korkoa korkeammaksi. Toistaiseksi Finnveran varainhankinnan hinta on mahdollistanut sen, että Vientiluoton antolainauksesta ei ole syntynyt alijäämää.

Vientitakuiden myöntämisvaltuuden enimmäismäärän korottaminen kahdella miljardilla eurola lisää kuitenkin vienninrahoitukseen liittyvää riskiä. Vientiluottolain 5 §:n mukaan vienti- ja alusluottoihin liittyvät luottoriskit katetaan Finnveran myöntämällä vientitakuilla tai alustakuuksilla. Tästä seuraa, että kaikkiin vientiluottoihin myönnetään vientitakuu tai alustakaus. Voimassa olevien vientitakuiden enimmäismäärä osoittaa siten vienninrahoitukseen liittyvän valtion vastuun enimmäismäärän.

Yhtiölain 4 §:n mukaan Finnveran on pyrittävä siihen, että sen toiminnan menot voidaan pitkällä aikavälillä kattaa yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla. Lisäksi maailman kauppajärjestön (WTO) määräykset edellyttävät, että vientitakuutoiminta on pitkällä aikavälillä itsekannattavaa. Finnveran vienninrahoitustoiminta on vuosina 1999—2014 tuottanut positiivista tulosta ja ollut viime vuosina voitollista keskimäärin 40—50 miljoonaa euroa vuodessa. Vientitakuutoiminnan tappiot, erityisriskinotto mukaan lukien, ovat viime vuosina olleet pienet. Vuosina 2009—2014 Finnvera on maksanut korvauksia yhteensä noin 41 miljoonaa euroa, jolloin vuositasolla on maksettu korvauksia 1,5 miljoonasta suurimmillaan 17,5 miljoonaan euroon. Toiminnan taloudellinen kokonaistulos on kuitenkin ollut ylijäämäinen tähän asti jokaisena Finn-

veran toimintavuotena vuosina 1999—2014 ja kumulatiivisesti myös aina vientitakuujärjestelmän perustamisesta lähtien vuosina 1963—2014.

Suurimmat maakohtaiset vientitakuuvastuut liittyvät Yhdysvaltoihin, Brasiliaan ja Venäjään. Maakohtaisesti suurimman poliittisen riskin maan, Brasilian, riskiosuus on noin 18 %. Venäjän riskiosuus on alle 10 % kokonaisriskistä. Vastuiden kannalta suurimmat toimialat ovat telesektori sekä telakat ja varustamot.

Kiinteään OECD:n vientiluottosopimuksen mukaiseen CIRR -korkoon liittyvä korkoriski katetaan korontasauksella. Korontasaustoiminnan vaikutukset valtiontalouteen ovat pitkällä aikavälillä olleet vähäiset. Korontasauksista valtiolle aiheutuneet menot ja tulot nettomääräisenä vuodesta 1997 alkaen vuoden 2014 loppuun mennessä ovat olleet kumulatiivisesti +42 miljoonaa euroa. Nykyisestä matalasta korkotasosta johtuen voidaan kuitenkin arvioida menojen lisääntyvän korkojen kääntyessä nousuun. Korkoriskin toteutumista voidaan hallita riskejä suojaamalla.

Valtion Finnveran sitoumuksille antamien maksuttomien valtiontakausten enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi nykyisestä 9,0 miljardista eurosta 15,0 miljardiin euroon. Tästä määrästä Finnveralla voisi olla samanaikaisesti valtion takaamaa pitkäaikaista rahoitusta takaisin maksamatta tai voimassa olevia lainaohjelmia eurovasta-arvoltaan enintään 14,5 miljardia euroa, josta luottomuotoisen vienninrahoituksen varainhankinnan osuus olisi 13,0 miljardia euroa ja kotimaan pitkäaikaisen varainhankinnan osuus 1,5 miljardia euroa.

Pitkäaikaisten lainojen ja lainaohjelmien lisäksi yhtiö voisi tarvittaessa maksuvalmiutensa turvaamiseksi laskea liikkeeseen enintään 12 kuukauden mittaisia yritystodistuksia tai muita velkasitoumuksia. Valtion takaamien lyhytaikaisten yritystodistusten tai muiden velkasitoumusten kokonaismäärä voisi samanaikaisesti olla eurovasta-arvoltaan enintään 0,5 miljardia euroa.

4.2 Riskienhallinta ja -arviointi

Vientiluottolain 14 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voi määräämillään ehdoilla antaa Valtiokonttorin tehtäväksi tehdä ja hallinnoida korontasaustarjouksista ja korontasausopimuksista johtuvat korko- ja valuuttariskien suojaamiseen tarvittavat toimenpiteet. Ministeriö on säännöksen nojalla antanut suojaamista koskevan ohjeen, jonka mukaan Valtiokonttori tekee suojaukset. Suojaustoimenpiteiden suorittamista seurataan ministeriössä säännöllisesti.

Vientitakuulain 9 §:n mukaan valtion edun turvaamiseksi vientitakuutoiminnasta aiheutuvan tappionvaaran varalta voidaan suojautua vakuutuksilla, vakuuksilla, vastuiden vaihtosopimuksilla ja muilla järjestelyillä. Lisäksi muutettaessa vientitakuulakia vuonna 2011 lakiin otettiin mahdollisuus tehdä suojautumisjärjestelyjä siten, että vientitakuulain mukaisia sitoumuksia voidaan vaihtaa myös sellaisiin vastuisiin, jotka eivät liity laissa tarkoitettuun vientitoimintaan. Säännöksen mukaisia suojausjärjestelyjä on tehty tähän mennessä noin 1,1 miljardia euroa.

Vientiluotto tekee kiinteällä CIRR-korolla myöntämiinsä luottoihin korontasauspäätöksen. Päätöksellä käytännössä kiinteäkorkoinen luotto muutetaan vaihtuvakorkoiseksi, jolloin kiinteään korkoon liittyvää riskiä voidaan hallita. Valtiokonttorilla on mahdollisuus suojautumisjärjestelyllä hallita kiinteään korkoon ja valuuttaan liittyvää riskiä. Nykyisessä alhaisten korkojen tilanteessa myös marginaalin lisäämisellä CIRR-korkoon vähennetään korontasaukseen liittyvää korkoriskiä.

Finnveran hallitus vahvistaa konsernin riskienhallinnan periaatteet, riskinoton strategian, noudatettavat politiikat ja riskinoton linjaukset sekä päätösvaltuudet. Liiketoiminnoista riippumaton riskienhallintatoiminto vastaa riskienhallinnan raportoinnista ja riskienhallintajärjestelmän ylläpidosta. Finnveran riskit ryhmitellään neljään luokkaan, joita ovat: 1) luotto-, takaus- ja takuuriskit, 2) operatiiviset riskit, 3) rahoitus- ja markkinariskit ja 4) muut riskit. Finnveran rahoitustoimintaan liittyvistä riskeistä raportoidaan IFRS-tilinpäätöksessä, joka julkaistaan yhtiön verkkosivuilla.

Finnvera arvioi valtion vastuulla olevan vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan riskisyyttä luotto- ja rahoituslaitoksissa käytössä olevalla mallilla. Lähtökohtana tarkastelulle on valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan kokonaisvastuut. Finnvera riskiluokittelee kaikki merkittävät riskin kohteet, arvioi häiriötodennäköisyydet ja palautusasteet, jos kohteeseen liittyvät riskit toteutuisivat.

Käytössä olevien laskentamallien mukaan Finnveran puskurit kattavat takuukantaan sisältyvät luottoriskit. Tilastollisen riskimallin avulla voidaan laskea kokonaisriskiä kuvaava tunnusluku, joka kuvaa sitä, kuinka paljon vientitakuutoiminnasta voidaan enintään odottaa tappiota 99 %:n todennäköisyydellä asianomaisen vuoden kuluessa. Esimerkiksi vuonna 2014 luku oli vajaat 900 miljoonaa euroa ja vuonna 2015 1,1 miljardia euroa.

Voidaan arvioida, että nykyisillä vientitoiminnan tulo- ja tappio-oletuksilla ja jos vientitakuiden vastuukanta olisi esitetyn valtuuden mukainen, 19 miljardia euroa, tappiopuskurit olisivat suuruudeltaan yhteensä noin 1,7 miljardia euroa.

Tilastollisen riskimallin avulla voidaan tehdä arvio kokonaisriskiä kuvaavan tunnusluvun kehittymisestä, jos oletetaan, että vientitakuiden valtuuden korotus olisi 2 miljardia euroa. Laskenta on yksinkertainen simulaatio, jossa lähtökohdaksi oletetaan vastuukanta 30 syyskuuta 2015. Tarkastelussa uusien vastuiden oletetaan jakaantuvan melko tasaisesti eri toimialoille (alus, metsä, tele ja muut) ottaen kuitenkin huomioon alustoimialalla tilaajien riskipainotuksen eri riskiluokkiin (B1—B3 Finnveran asteikolla). Uusia vastuita olisi kaikkiaan 2 miljardia euroa ja niiden seurauksena nykyisen vientitakuukannan profiili ei paljoa muuttuisi. Uudet vastuut tulisivat voimaan heti ja lisäisivät täysimääräisesti tilanteen 30.9.2015 vastuukantaa. Niillä oletuksilla VAR 99 %:n tasolla laskettu riski kasvaisi noin 0,3 miljardia euroa ollen yhteensä suuruudeltaan 1,4 miljardia euroa. Tulokset ovat herkkiä taustalla olevien oletusten suhteen, joten tulokset ovat ainoastaan suuntaa antavia.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on suorittanut viennin rahoituksen tuloksellisuutta koskevan tarkastuksen vuosina 2013—2014 (valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 1/2015). Toimintaan liittyvien riskien osalta tarkastuskertomuksessa todetaan, että Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston koko on kasvanut merkittävästi. Kasvu johtuu vientitakuutoiminnan positiivisesta tuloksesta: toiminta on laajentunut ja takuumaksut ovat kasvaneet. Samalla rahoitettujen kohteiden riskit eivät ole toteutuneet laajasti. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan varautuminen toiminnan riskeihin on selvästi parantunut. Kun samanaikaisesti arvioitu kokonaisriski on alentunut toiminnan laajentumisesta huolimatta, rahastoidut varat kattavat aiempaa paremmin annetut takuut.

Finnvera, valtiontakuurahasto ja työ- ja elinkeinoministeriö seuraavat säännöllisesti vastuukannan kehittymistä ja puskurirahastoissa olevien varojen määrää.

Valtuuksien korottamisen vaikutukset valtion korkoriskeihin ja valtion talousarvion ulkopuolisiin vastuisiin

Kiinteät CIRR-korot ovat olleet kesällä 2015 historiallisen alhaisella tasolla. Vaikka korkotasossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, on todennäköistä, että jatkossa korot nousevat. Jos vientiluotot myönnetään kilpailutilanteen takia alhaisella korkotasolla, on mahdollista, että korkotason noustessa korontasaustoiminnasta aiheutuu valtiolle merkittäviä menoja. Eriyisesti voimakkaaseen vientiluottokannan nousuun voi liittyä tältä osin suuret riskit. Yksittäisissä vientihankkeissa onkin jouduttu arvioimaan mahdollisia valtiolle aiheutuvia menoja sitä vastaan, minkälaiset hyödyt vientihankkeesta mahdollisesti aiheutuisivat yrityksiin ja kansantalouteen yleensä.

Viennin rahoituksen korkoriskit siirtyvät valtion kannettavaksi korontausjärjestelmän kautta. Volyymien kasvaessa myös valtion kannettavaksi siirtyvät korkoriskit kasvavat. Matala korkoympäristö yhdistettynä samanaikaiseen merkittävään volyymin kasvuun lisää toimintaan liittyvää korkoriskiä ja voi sitä kautta aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Korontasaukseen liittyvät mahdolliset kustannukset ovat riippuvaisia toiminnan volyymin kasvusta, laina-asiakkaille annettujen optioiden toteutumisesta, korkotason kehityksestä sekä syntyvien korkoriskipositivien suojausmahdollisuudesta ja suojausasteesta. Korontausaustoiminnassa valtio altistuu korkojen nousun aiheuttamalle riskille.

CIRR-ehtoisten luottojen aggressiivinen hinnoittelu kilpailutilanteessa ja niiden usein sisältämät ilmaiset optiot asiakkaille vaikeuttavat syntyvien korkoriskien hallintaa ja lisäävät korontausaustoimintaan liittyviä taloudellisia kustannuksia ja tappioita. Vientiluottojen hinnoittelun, niihin sisältyvien erilaisten optioiden sekä toiminnasta valtiolle aiheutuvien korkoriskien taloudelliset vaikutukset voidaan erityisesti toiminnan volyymin kasvaessa tunnistaa ja arvioida koko järjestelmän tasolla ja myös yksittäisissä vientirahoitustapauksissa. Lisäksi valtio voi olla aktiivisesti vaikuttamassa CIRR-ehtoisen luotonannon nykyisten ehtojen kehittämiseen siten, että hinnoittelu perustuisi nykyistä enemmän markkinaehtoiseen toimintatapaan.

Valtion vastuiden kehittymistä voidaan tarkastella myös koko valtiokonsernin tasolla. Viime aikoina erityisesti valtion takausvastuut ovat nousseet. Niihin luetaan Finnveran vientitakuut ja valtion rahastojen, käytännössä asuntolainojen, takaukset. Niiden nimellinen arvo on kasvanut vuoden 2005 noin 15,2 miljardista eurosta noin 48,7 miljardiin euroon, mikä on noin 23,7 prosenttia BKT:stä. Kansainvälisesti verrattuna valtion takausvastuut ovat korkealla tasolla. Kuitenkin voidaan todeta, että erityisesti Finnveran nykyisiin 13 miljardin euron suuruisiin vientitakuuvastuisiin liittyvät riskit ovat hyvin hallinnassa, niiden suojaukseen on kiinnitetty suurta huomiota ja niitä vastaan on olemassa merkittävät puskurit. Vientitakuiden tarkoituksena on myös edistää vientiä ja siten parantaa työllisyyttä. Jos toimintaa rajoitettaisiin, voi seurauksena olla merkittävä työpaikkojen ja verotulojen menetys. Lisäksi vientitakuuta vastaavat ostajaluottoina myönnettyt saatavat.

Välillisten vastuiden merkittävä lisääminen voi lisätä riskiä Suomen valtion luottoluokituksen suhteen ja siten vaikuttaa valtion varainhankintakustannukseen. Luottoluokituslaitokset ovat kiinnittäneet myös huomiota Suomen valtion välillisten vastuiden nopeaan kasvuun viimeisissä luottoriskiraporteissaan.

Vastuiden taustalla ovat kuitenkin ostajaluotot, jotka liittyvät vientimaassa tehtävään investointiin. Usein kysymyksessä on esimerkiksi telehankkeiden osalta tärkeän infrastruktuurin kehittämisestä.

4.3 Ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset

Kesällä 2012 OECD:n neuvostossa on hyväksytty uusi suositus ympäristövaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnista (englanniksi 2012 Council Recommendation on Common Approaches on Officially Supported Export Credits and Environmental and Social Due Diligence). Suosituksen mukaan arvioidaan julkisesti tuetuilla vientiluotoilla rahoitettavia vientihankkeita.

Vientihankkeiden rahoitusta koskevat hakemukset luokitellaan niiden ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten merkittävyyden ja laajuuden perusteella kolmeen luokkaan, A, B ja C. A-luokkaan kuuluvat hankkeet, joilla voi olla laajoja ja merkittäviä kielteisiä ympäristö- ja/tai sosiaalisia vaikutuksia, B-luokkaan hankkeet, joiden vaikutukset ovat merkitykseltään vähäisempiä ja helpommin hallittavissa ja C-luokkaan hankkeet, joilla on vain vähäisiä vaikutuksia tai ei vaikutuksia lainkaan. Suosituksessa on esimerkkejä luokkaan A kuuluvista hankkeista. Sellaisia ovat esimerkiksi suuret tehdas- ja voimalahankkeet. Hankeluokka määrittää, minkä tasoisen taustaselvityksen hanke vaatii. A-luokan hankkeelta vaaditaan aina ESIA-raportti tai vastaavat tiedot, B-luokassa riittää suppeampi selvitys ja C-luokassa ei tarvita taustaselvitystä.

Sosiaalisiksi vaikutuksiksi katsotaan hankkeen vaikutukset paikallisyhteisöihin ja henkilöihin, jotka ovat mukana hankkeen rakennus- ja operointivaiheissa. Sosiaaliset vaikutukset kattavat myös hankkeeseen liittyvät ihmisoikeusnäkökohdat.

Finnvera käyttää vientitakuuhankkeiden vertailussa ensisijaisesti Maailmanpankkiryhmän teknisiä ympäristöstandardeja (General EHS and Industry Sector Guidelines 2007) ja kymmentä varovaisuustoimenpidepolitiikkaa (Safeguard Policies), joiden arvioidaan olevan hankkeen kannalta olennaisia. IFC:n Performance Standards -ohjeistoa käytetään aina projektirahoitushankkeissa sekä niihin verrattavissa hankkeissa ja kun muut huomattavat hankkeen rahoittajat käyttävät kyseistä ohjeistoa.

Sosiaalisten vaikutusten lisäksi merkittävänä muutoksena aikaisempaan on hiilidioksidiekvivalenttipäästöjen raportointi vientitakuulaitosten kesken, jos hankkeen hiilidioksidiekvivalenttipäästötaaso on yli 25 000 tonnia vuodessa ja jos kyseiset tiedot ovat saatavissa. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota fossiilisia polttoaineita käyttävien uusien energialaitosten hiilidioksidipäästöihin, jos ne ylittävät 700 grammaa tuotettua kilowattituntia kohden.

Ympäristövaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnista annetun suosituksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi antaa suurelle yleisölle tiedoksi vähintään vuosittain tiedot rahoitettujen vientihankkeiden ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista. Lisäksi jäsenvaltion tulisi toimittaa tietoa jälkikäteen ja vähintään puolivuositain OECD:n vientiluotto- ja vientitakuuryhmälle rahoitetuista A- ja B-luokan vientihankkeista, joihin se on sitoutunut.

Ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arviointimenettelyä voidaan hyödyntää vientihankkeiden toteuttamisessa siten, että hankkeiden haitalliset vaikutukset voidaan tunnistaa ja niiden haitallisia vaikutuksia vähentää. OECD:n vientiluottosopimukseen on otettu vuonna 2012 uudet määräykset ilmaston muutoksen torjumista koskevista vientiluotoista. Niille voidaan myöntää vientiluottosopimuksen normaaleja ehtoja edullisempia rahoitusehtoja, muun ohella pitkiä, jopa 18 vuoden, luottojen takaisinmaksuaikoja. Jo aikaisemmin edullisia rahoitusehtoja on voitu myöntää uusiutuvien energialähteiden ja vesihankkeiden rahoittamista koskeville vientiluotoille.

Marraskuussa 2015 on hyväksytty OECD:n vientiluottojärjestelyyn uusi alasopimus energiahankkeisiin tarkoitettujen hiilivoimalaitosten rahoituksesta. Alasopimuksella rajoitetaan mer-

kittävästi hiilivoimalaitosten rahoittamista julkisilla vientiluotoilla. Sopimus tulee voimaan 1 tammikuuta 2017. Kun ehdotettujen korotettujen myöntämismahdollisuuksien puitteissa myönnetään rahoitusta ilmaston muutoksen torjumista koskeville hankkeille, on rahoituksella myönteinen vaikutus ympäristön tilaan.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.4.1. Yritysvaikutukset

Suomessa tulee olla kansainvälisesti kilpailukykyinen julkinen vienninrahoitusjärjestelmä, jotta viejien edellytykset voittaa kauppvoja tiukassa kansainvälisessä tarjouskilpailussa olisivat rahoituksellisesti yhtäläiset verrattuna kilpailijamaiden julkisesti tuettuun vienninrahoitukseen. Vuoden 2012 alusta voimaantullut vienninrahoitusjärjestelmä on lähtökohtaisesti kilpailukykyinen verrattuna keskeisten kilpailijamaiden järjestelmiin. Järjestelmän kilpailukykyvyydestä tulee kuitenkin huolehtia muuttuvissa taloudellisissa olosuhteissa. Pankkien mahdollisuudet rahoittaa pitkäaikaisia vientiluottoja eivät ole kehittyneet odotetulla tavalla. Finnveran ja Vientiluoton roolit viennin rahoittamisessa säilyvät edelleen tärkeinä. Nykyisin käytännöksi on muotoutunut useissa tapauksissa, että vientihankkeen yhteydessä vaaditaan myös vienninrahoituslaitoksen antama rahoitustarjous. Finnveran rahoituksen turvin voidaan siten vaikuttaa siihen, että vientiyritykset saavat vientikauppoja.

Vientiyritykset käyttävät merkittävästi kotimaisia alihankkijoita, joista monet ovat pk-sektorin yrityksiä. Näin yritysvaikutukset ulottuvat laajasti suomalaisiin yrityksiin ja sitä kautta Suomen kansantalouteen. Yksittäisten suurten vientikauppojen saaminen Suomeen voi merkitä satoja tai jopa tuhansia henkilötyövuosia viejäyrityksessä sekä alihankintaverkostossa. Suorien työllisyysvaikutusten lisäksi hankkeiden vaikutukset ulottuvat laajemmalle verotuloina sekä kunnallisten ja yksityisten palvelujen ja kulutuskysynnän kasvuna yritysten kotipaikkakunnalla ja lähialueilla.

4.4.2. Organisatoriset vaikutukset

Valtuuksien esitetty korottaminen merkitsisi arviolta muutaman henkilötyövuoden lisäystä sekä varainhankintaa hoitavan että vienti- ja alusluottoja sekä korontasaustoimintaa hoitavaan Finnveran henkilöstöön.

Esityksellä ei ole vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä Finnvera Oyj:n ja Suomen Vientiluotto Oy:n kanssa.

Esityksestä on pyydetty lausunnot Elinkeinoelämän Keskusliitolta, Teknologiateollisuus ry:ltä, Finanssialan keskusliitolta, Finnvera Oyj:ltä, oikeusministeriöltä sekä valtiovarainministeriöltä.

Saaduissa lausunnoissa kannatettiin vienninrahoitusvaltuuksien nostamista lakiehdotuksen mukaisesti ja korostettiin lakimuutoksen voimaantulon kiireellisyyttä. Eräissä lausunnoissa todettiin erityisesti, että rahoituksen saatavuudelle ehdollinen rahoitustarjous on käytännössä osatajalle arvoton. Vientikauppojen voittaminen sen mukaan edellyttää kilpailukykyisiä ehtoja, joissa rahoitus on muodostunut olennaiseksi osaksi.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Vuoden 2016 keväällä on tarkoituksena valmistella esitys valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 8 b §:n muuttamisesta. Esityksellä on tarkoitus muuttaa säännöstä siten, että säännöksessä tarkoitetun lainan myöntäminen yhtiölle olisi normaali osa vienninrahoitusjärjestelmän toimintaa niin, että Finnvera voisi suunnitella vientiluottojen varainhankintansa määrää ja ajankohtaa nykyistä paremmin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta

4 §. *Vienti- ja alusluottojen myöntäminen.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Vientiluotto voisi myöntää Finnveran varainhankintaan perustuvia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia vienti- ja alusluottoja enintään 13 miljardin euron pääoma-arvosta. Enimmäismäärän korotus perustuu siihen, että nykyinen 7 000 miljoonan euron enimmäismäärä on osoittautunut liian alhaiseksi. Vienti- ja alusluottojen myöntämisvaltuudesta on käytetty 30.9.2015 tilanteen mukaan 5,7 miljardia euroa. Määrä sisältää tehdyt sopimukset ja annetuista tarjouksista 50 prosenttia. Myöntämisvaltuutta on siten jäljellä 1,3 miljardia euroa.

Käytännössä lain myöntämisen valtuuden nojalla on mahdollista rahoittaa vain muutama yksittäinen suuri vientihanke, jonka jälkeen koko valtuus on käytössä. Vientiluotto ei voisi antaa uusia tarjouksia kuin ehdolla, että valtuutta saataisiin käyttöön. Se on mahdollista ainoastaan, jos tarjouskannasta poistuu hankkeita. Valtuuden korottamisella turvataan vienninrahoitusjärjestelmän häiriötön toiminta lähitulevaisuudessa.

Finnveran varainhankintaan perustuva luottomuotoinen vienninrahoitusjärjestelmä on ollut toiminnassa vuoden 2012 lokakuusta lähtien. Alkuvaiheessa uusien luottojen myöntäminen kuluttaa valtuutta täysimääräisesti, koska pitkistä luottoajoista johtuen luottojen takaisinmaksujen volyyymi on vähäinen. Luottojen takaisinmaksut eivät luo tilaa valtuuden käytölle kovinkaan nopeasti esimerkiksi 2—3 vuoden aikana.

8 §. *Valtuus tehdä korontasauspöytäkirjoja ja -päätöksiä.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Vientiluotto voi tehdä luotto- ja rahoituslaitosten kanssa korontasausluottoja koskevia tai näitä vastaavia 6 §:ssä tarkoitettuja korontasauspäätöksiä enintään 13 miljardin euron pääoma-arvosta. Koska pankkien mahdollisuudet kohtuuhintaisten pitkäaikaisten maksuaikaa edellyttävien vienti- ja alusluottojen myöntämiseen näyttävät edelleen olevan melko rajattuja, on todennäköistä, että pankkien rahoittamiin kiinteäkorkoisiin luottoihin liittyvien korontasauspöytäkirjojen määrä ei nouse lähitulevaisuudessa kovin suureksi. Sen sijaan korontasauspäätösten osuus todennäköisesti lisääntyy, koska Finnveran varainhankinnalla tehtävien kiinteäkorkoisten vienti- ja alusluottojen kysyntä on lisääntynyt. Korontasauspäätös tehdään kiinteäkorkoisiin luottoihin. Kiinteäkorkoisilla luotoilla tarkoitetaan OECD:n vientiluottosopimuksen mukaan CIRR-korkoon sidottuja luottoja. Sen vuoksi on tarpeellista varautua korontasauspäätösten lisääntymiseen nostamalla enimmäisvaltuutta. Valtuuden korotuksella turvataan myös se, että Vientiluotto voi myöntää vientiluottoja pykälässä 4 ehdotetun 13 miljardin euron enimmäismäärän puitteissa.

12 §. *Pääoma-arvojen laskeminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään pääoma-arvojen laskemisesta. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan ensimmäisestä takaisinmaksusta alkaen otetaan huomioon lyhentämättömän pääoman lisäksi nostamaton pääoma. Osa luotosta voi olla nostamatta siinä vaiheessa, kun takaisinmaksu on alkanut. Nostamaton määrä on sen vuoksi otettava huomioon laskettaessa säännöksen tarkoittamaa pääoma-arvoa.

Pykälän 2 momentissa säädetään ulkomaan rahan määräisen sopimuksen ja tarjouksen muuttamisesta euroiksi. Säännöksen mukaan laskettaessa luottojen ja korontasauspöytäkirjojen sekä korontasauspäätösten pääoma-arvoa sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän sekä korontasauspöytäkirjojen ja korontasauspäätösten tekopäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittamaa kurssia. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että

muut kuin euromääräiset luotot muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

1.2 Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

8 a §. *Yhtiön ottamien lainojen takaaminen.* Pykälässä säädetään valtion erityisrahoitusyhtiön eli Finnveran ottamien lainojen takaamisesta. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yhtiöllä saa olla samanaikaisesti valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksamatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 15 miljardia euroa. Sen lisäksi yhtiöllä voi olla ottamiensa lainojen pääomalle laskettavia korkoja ja riskien suojaamiseksi tarpeellinen määrä lainoihin liittyviä koronvaihto- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita vastaavia suojausjärjestelyjä. Takausvaltuutta ehdotetaan siten korotettavaksi kuudella miljardilla eurolla. Valtuuden korottaminen mahdollistaisi Finnveran vienti- ja alusluottojen lisääntyvää kysyntää vastaavan varainhankinnan. Varainhankinnan avulla Vientiluotto voi myöntää vienti- ja alusluottoja viennin rahoittamiseksi.

Finnveran varainhankinta vienti- ja alusluottojen rahoitukseen tapahtuu pääasiallisesti lainaohjelman puitteissa. Yhtiön luottomuotoiseen vienti- ja alusluottojen rahoitukseen ottamat lainat perustuvat pääosin luottoluokitettun Euro Medium Term Note -ohjelman puitteissa liikkeelle laskettaviin velkakirjoihin. Lainaohjelman puitteissa lainojen takaisin maksamatta oleva pääoma on tällä hetkellä enintään 6 miljardia euroa.

Valtion myöntämän takauksen tulee olla maksuton. Takauksen kohteena oleva Finnveran varainhankinta on yhtiölle lainsäädännössä esitetyn erityistehtävän suorittamista.

Enimmäismäärään luettaisiin takaukseen kuuluvien yhtiön ottamien lainojen takaisin maksamatta oleva pääoma ja lainaohjelmien voimassa oleva pääoma. Enimmäismäärän lisäksi yhtiöllä voi olla ottamiensa lainojen pääomalle laskettavia korkoja ja riskien suojaamiseksi tarpeellinen määrä lainoihin liittyviä koronvaihto- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita vastaavia suojausjärjestelyjä. Sellaisia voisivat olla esimerkiksi korko- ja valuuttatermiinit. Yleensä koron- ja valuutanvaihtosopimuksista aiheutuva vastuu olisi arviolta 0—30 prosenttia suojattavien lainojen pääomasta.

Finnveran varainhankinnalla hankitaan varoja myös kotimaan toimintaan. Siten myös osa lainaohjelmilla hankituista varoista voi kohdistua yritysten kotimaassa tapahtuvaa toimintaa varten myönnettyyn rahoitukseen. Kotimaan rahoitukseen takauksen avulla saaduista varoista voitaisiin käyttää 2 miljardia euroa, josta lyhytaikaisen varainhankinnan osuus olisi 0,5 miljardia euroa.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 14/2011 vp katsonut, että perustuslain 82 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvosto tulee antaa eduskunnan suostumuksen nojalla ja että suostumus voi olla eri päätös tai sisältyä lakiin. Perusteluissa mainitaan erityisesti, että suostumuksesta tulee ilmetä valtioneuvoston enimmäismäärä. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että enimmäismäärän esittämiskaava voidaan pääoman liittyvien erien, kuten korkojen, osalta täyttää myös kuvaamalla säännöksessä sanallisesti riittävän selvästi, mitä tällaiset liitännäiset ovat sekä arvioimalla esityksen perusteluissa niiden todennäköinen suuruus. Säännös ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen.

1.3 Laki valtion vientitakuista annetun lain muuttamisesta

10 §. *Vastuurajat.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 19 miljardia euroa. Lisäksi

ehdotetaan, että lain erityisriskinottoa koskevassa vientitakuulain 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takausvastuu saa kuitenkin olla enintään 3,5 miljardia euroa. Vientitakuulain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden takuuvastuun määrää ei sen sijaan ehdoteta muutettavaksi, vaan se olisi edelleen enintään 200 miljoonaa euroa.

Vientiluottolain 5 §:n mukaan vienti- ja alusluottoihin liittyvät luottoriskit katetaan Finnveran myöntämällä vientitakuilla tai alustakauksilla. Sen vuoksi vienti- ja alusluottojen myöntämisvaltuuden nostamisen lisäksi on samalla nostettava myös vientitakuuvaltuuksia.

Vientitakuuvaltuuksia ehdotetaan nostettavaksi kahdella miljardilla eurolla. Ehdotettu korotus on vienti- ja alusluottoihin ehdotettua enimmäismäärän korotusta selkeästi pienempi. Vientitakuiden osalta kannan nousua tasoittaa aikaisemmin myönnettyjen vientitakuiden päätyminen luottojen tultua maksetuksi.

Vientitakuulakia muutettiin vuoden 2012 alusta lukien voimaan tulleella vientitakuulain muuttamista koskevalla lailla siten, että erityisriskinotto laajennettiin koskemaan myös kaupallisia riskejä OECD:n maaluokituksen 0—1 maaluokissa ja tilanteisiin, jolloin vientitakuun myöntämiseen on tärkeitä elinkeinopoliittisia ja kilpailukykyyn liittyviä perusteita. Samassa yhteydessä erityisriskinoton enimmäismäärää nostettiin 2 500 miljoonaan euroon. Erityisriskinoton enimmäismäärää on tämän jälkeen korotettu 3 000 miljoonaan euroon korotettaessa kesällä 2014 vientiluottolain mukaisia valtuuksia. Koska osa lisääntyvästä vienninrahoituksesta voi kohdistua erityisriskinottoon, erityisriskinoton enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 500 miljoonalla eurolla 3,5 miljardiin euroon.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiehdotukseen liittyen ei ole tarpeen antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä ja määräyksiä ehdotuksen alaan kuuluvista säännöksistä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan maaliskuu-, huhtikuussa 2016. Lakiehdotus on kiireellinen, koska nykyisten valtuuksien puitteissa Vientiluotto voi antaa tarjouksia vientihankkeiden rahoittamiseksi hyvin rajoitetusti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) 4 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 12 §, sellaisina ne ovat laissa 486/2014, seuraavasti:

4 §

Vienti- ja alusluottojen myöntäminen

Yhtiö voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia vienti- ja alusluottoja enintään 13 miljardin euron pääoma-arvosta.

8 §

Valtuus tehdä korontasauspimuksia

Yhtiö voi tehdä luotto- ja rahoituslaitosten kanssa korontasausluottoja koskevia tai näitä vastaavia 6 §:ssä tarkoitettuja korontasauspäätöksiä enintään 13 miljardin euron pääoma-arvosta.

12 §

Pääoma-arvojen laskeminen

Tämän lain 4 §:n nojalla myönnettyjen vienti- ja alusluottojen sekä 8 §:n nojalla tehtyjen korontasausluottojen pääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon luottosopimusten allekirjoitushetkestä luoton ensimmäiseen takaisinmaksupäivään asti luoton pääoma kokonaan nostamaton pääoma mukaan lukien. Ensimmäisestä takaisinmaksusta alkaen otetaan huomioon lyhentämätön pääoma kokonaan nostamaton pääoma mukaan lukien. Tarjosten pääomasta otetaan huomioon 50 prosenttia.

Laskettaessa pääoma-arvoja sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki

valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 8 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 a §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 487/2014, seuraavasti:

8 a §

Yhtiön ottamien lainojen takaaminen

Yhtiöllä saa olla samanaikaisesti valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksamatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 15 miljardia euroa. Sen lisäksi yhtiöllä saa olla valtion takausten piirissä ottamiensa lainojen pääomalle laskettavia korkoja ja riskien suojaamiseksi tarpeellinen määrä lainoihin liittyviä koronvaihto- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita vastaavia suojausjärjestelyjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

3.

Laki

valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 10 §:n 1 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 488/2014, seuraavasti:

10 §

Vastuurajat

Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 19 miljardia euroa. Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takausvastuu saa kuitenkin olla enintään 3,5 miljardia euroa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden takuuvastuu enintään 200 miljoonaa euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 2015

Pääministerin estyneenä ollessa, valtiovarainministeri

Alexander Stubb

Elinkeinoministeri *Olli Rehn*

1.

Laki

julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) 4 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 12 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 486/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Vienti- ja alusluottojen myöntäminen

Vienti- ja alusluottojen myöntäminen

Yhtiö voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia vienti- ja alusluottoja enintään 7 000 miljoonan euron pääoma-arvosta.

Yhtiö voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia vienti- ja alusluottoja enintään *13 miljardin* euron pääoma-arvosta.

8 §

8 §

Valtuus tehdä korontasaus sopimuksia

Valtuus tehdä korontasaus sopimuksia

Yhtiö voi tehdä luotto- ja rahoituslaitosten kanssa korontasausluottoja koskevia korontasaus sopimuksia tai näitä vastaavia 6 §:ssä tarkoitettuja korontasaus päätöksiä enintään 7 000 miljoonan euron pääoma-arvosta.

Yhtiö voi tehdä luotto- ja rahoituslaitosten kanssa korontasausluottoja koskevia korontasaus sopimuksia tai näitä vastaavia 6 §:ssä tarkoitettuja korontasaus päätöksiä enintään *13 miljardin* euron pääoma-arvosta.

12 §

12 §

Pääoma-arvojen laskeminen

Pääoma-arvojen laskeminen

Tämän lain 4 §:n nojalla myönnettyjen vienti- ja alusluottojen sekä 8 §:n nojalla tehtyjen korontasausluottojen pääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon luottosopi-

Tämän lain 4 §:n nojalla myönnettyjen vienti- ja alusluottojen sekä 8 §:n nojalla tehtyjen korontasausluottojen pääoma-arvoa laskettaessa otetaan huomioon luottosopi-

HE 144/2015 vp

musten allekirjoitushetkestä luoton ensimmäiseen takaisinmaksupäivään asti luoton pääoma kokonaan nostamaton pääoma mukaan lukien. Ensimmäisestä takaisinmaksusta alkaen otetaan huomioon lyhentämätön pääoma kokonaan. Tarjousten pääomasta otetaan huomioon 50 prosenttia.

Laskettaessa luottojen, korontasaussopimusten ja korontauspäästösten pääoma-arvoa sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän sekä korontausopimusten ja korontauspäästösten tekopäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittamaa kurssia.

musten allekirjoitushetkestä luoton ensimmäiseen takaisinmaksupäivään asti luoton pääoma kokonaan nostamaton pääoma mukaan lukien. Ensimmäisestä takaisinmaksusta alkaen otetaan huomioon lyhentämätön pääoma kokonaan *nostamaton pääoma mukaan lukien*. Tarjousten pääomasta otetaan huomioon 50 prosenttia.

Laskettaessa pääoma-arvoja sopimusvaluutta muunnetaan euroiksi käyttäen luottojen myöntämispäivän Euroopan keskuspankin muunnettavalle valuutalle ilmoittamaa kurssia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki

valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 487/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 a §

Yhtiön ottamien lainojen takaaminen

Yhtiöllä saa olla samanaikaisesti valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksumatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 9,0 miljardia euroa. Sen lisäksi yhtiöllä saa olla valtion takausten piirissä ottamiensa lainojen pääomalle laskettavia korkoja ja riskien suojaamiseksi tarpeellinen määrä lainoihin liittyviä koronvaihto- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita vastaavia suojausjärjestelyjä.

Ehdotus

8 a §

Yhtiön ottamien lainojen takaaminen

Yhtiöllä saa olla samanaikaisesti valtion takaamien lainojen pääomaa takaisin maksumatta ja lainaohjelmia euromääräiseltä vasta-arvoltaan enintään 15 miljardia euroa. Sen lisäksi yhtiöllä saa olla valtion takausten piirissä ottamiensa lainojen pääomalle laskettavia korkoja ja riskien suojaamiseksi tarpeellinen määrä lainoihin liittyviä koronvaihto- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita vastaavia suojausjärjestelyjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

3.

Laki

valtion vientitakuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 10 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 488/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

10 §

Vastuurajat

Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 17 000 miljoonaa euroa. Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takuuvastuu saa kuitenkin olla enintään 3 000 miljoonaa euroa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden takuuvastuu enintään 200 miljoonaa euroa.

Ehdotus

10 §

Vastuurajat

Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään *19 miljardia* euroa. Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen vientitakuiden takausvastuu saa kuitenkin olla enintään *3,5 miljardia* euroa ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen investointitakuiden takuuvastuu enintään 200 miljoonaa euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.